

Библиотека
САВРЕМЕНА КЊИЖЕВНОСТ

Књига 343

НАЈКРАЋЕ ПРИЧЕ 2019

(Приредио Ђорђе Оташевић)

Алма

Београд, 2020

ПРИЧА ИЗ КОМШИЛУКА

Живела је на почетку комплекса зграда у јужном делу града. Није волела да јој се пролази поред стана у приземљу стазом која је била пречица изласка из круга зграда ка аутобуској станици. Лепила је разна обавештења на ту тему на врата. Ни пошту није волела да јој стиже. Људи су заиста избегавали да тамо пролазе. Живела је сама. Када би је видели, а то је било ретко, увек је била намргођена и видело се да је болесна. Болесне душе, рекло би се и сакривала се од људи. Једног дана пронашли су је мртву испред стана. Умрла је сама на пречици коју је ретко ко и користио. Ко зна колико је тамо лежала. Ја сам желела да кажем: „Госпођо, после вас су само остале руже у дворишту“. На сахрану није имао ко да дође. Руже су после неког времена постале „дивље“.

ХОДАЈУЋИ ЗАТВОРЕНИХ ОЧИЈУ

У мојој улици у пролеће највише мирише јоргован. Лила јоргован.

Понекад, када сам лоше воље, довољно је да три пута дубоко удахнем мирис улице и расположење ми одмах скочи.

Док сам била дете, враћајући се из школе, ходала сам затворених очију чим бих скренула у сокаче. И сада то чиним, с времена на време, док пролазимо поред нових зграда које су ненадано никле ружећи изглед околине. Доселили се неки „дивљи“ људи и заводе нека „нова“ правила. Не волим њихова правила. Насупрот њима, има људи које бих желела да сретнем, али нам се не поклапају времена. Зато са њима искључиво водим замишљене разговоре.

БЕСКРАЈ

Не мораш се плашити ако сунце не изађе. Видео си га већ раније.

Да ли много размишљаам ако видим да има нешто иза онога што ми се приказује? Исцртао сам мапу на којој су обележена сва сећања на догађаје где ми је боравила душа. Не долазим одакле ти долазиш и зато је за тебе мапа безвредна. Кроз улице свога срца не могу да нађем стазу па ћу последњи пут дати себе и ризиковати.

Тек у празном простору видим себе и само у њему могу да будем на местима где желим. Желим своја осећања да пребацам тамо и да поново будем на местима на којима никада нисам био. Могу да дотакнем оно што осетим. И знам да тим додиром могу да повредим или излечим. Једино у мом празном простору постоји шума сећања. Свако дрво је година, а сваки лист дан. Само на њему птица може да лети у месту и бира да ли жели да умре певајући. Само је у мојој шуми вечна јесен и лист који пада никад не може да буде као онај који је пао и кишобран није потребан јер киша иде у миру.

Ко може да заустави кишу? Ко је још успео да промени себе? Дубока река увек тече својим током и зато ћу поново отпловити овим путем. Проћи ћу сва годишња доба и на крају ће ме увек чекати јесен.

Не плашим се ако не изађе сунце. Видео сам га већ раније.

БАЈКА

Долетела једном златна птица! На мој прозор је тачно слетела! Кљун свој отвори и овако проговори: „У земљи иза седам мора и седам гора краљевски двораци постоје. Вртови су пуни расцветалих ружа. Жубор воде позива ожедне! А камен из воденице, бео од пшеничног брашна, огладнео. Људи, не будите тако луди!“

То птица изговори и махне левим крилом. Златно перо засја у мраку. Уплаших се! Сад ће да одлети красна птица.

„Тражите — продужи она — ако хоћете да нађете! Далеко је, а тако рећи на дохват руке. Само три корака вас деле! — И понови — људи, не будите луди!“

То птица рече и махне десним крилом! Друго је златно перо остало да лебди! Тек сам касније схватио да то значи „збогом“!

Као да се будим из сна. Трчим ван, али од птице никаквог трага. Враћам се у собу где још одзвања: „Људи, не будите луди! Не будите луди“!

А два златна пера стрпљиво чекају да их неко узме. Тада би могли изнова испричати чаробну бајку!

ЗАХВАЛНОСТ

Човек је ишао путем. Једног момента није могао даље. Спустио се у снег, хтео је да предахне, и заспао је. Пробудио се у некој болници, долазио је к себи. Угледао је дежурног доктора. Кад су им се погледи среди, доктор му рече:

„Срећом, ниси се смрзао.“

Својом шаком стисну његову.

„Он те је грејао. Да није било њега...“

„Ав, ав!“

Пас залаја покрај кревета.

„Он те је грејао. Њему можеш захвалити што си жив.“

Пропињао се ножицама уз докторов бели мантил.

„Отерајте га!“

Тим речима се спасени захвалио, у себи је наставио да пребира: Чекао је само кад ћу остати без даха па да ме поједе и спаси себе.

Пас је махао репом.

„Отерајте га кад кажем!“

Доктор позва дежурну сестру.

„Молим вас, сестро, одведите пса.“

Узе га за поводац, који му је сама купила. Раније је рекла доктору да би желела да има баш такву куцу.

Пас је цвилео док га је одводила.

МОЈЕ МАЛО ЈА

Нисам волела Дањилову жену и њихову осмогодишњу ћерку иако је била мојих година.

У туђини где нисам могла бирати вршњаке који говоре матерњим језиком, ипак бих више волела да се играм чак и сама у дегажману између малог и великог предсобља.

Дањилова жена је била Пољакиња коју је повео са собом после привременог рада у Пољској.

Он се заправо звао Данило, али га је Пољакиња између осталог частила словом *њ* у средини.

Данило је био инвалид, носио је протезу на левој ноzi.

Оставио је у својој земљи болесну жену и одраслу ћерку због Пољакиње.

Пољакиња Ева и њена ћерка тог јутра звониле су махнито на врата.

Јавила сам се преко затворених врата.

— Ко је? — упитала сам иако сам их угледала кроз шпијунку на вратима.

— Ења и ја, отвори!!! — викала је Пољакиња.

— Мени је мама рекла да ником не отварам врата. — пиштала сам кроз зубе.

— Шта ти је, дете?! — сиктала је.

— Ми смо! — сад већ изнервирано рече Пољакиња.

Ћутала сам и нисам отварала врата ни кад се чуо одсечан ход који се удаљавао!

Избегнутој посети радовале смо се и моје лутке и ја.

Нисмо волеле Ењу, а још мање њену мајку Еву.

Ако батине и добијем од маме, вредело је! — мислила сам.

Лутке су климале главом у знак одобравања и трептале великим стакленим очима.

Слатки осећај освете се неопажено увукао у осмогодишњу девојчицу.

Ево га овде, поново се јавља моје мало ја и грлим га дуго док слаткоћа не прекрије велико и лажно осећање себе.

ПАЊ И ДРВО

„Сунце је моје колико је свачије. Двориште као и свако друго. У њему имам један пањ. Нека те изглед његов не вара, јер под њим има гране корења, које сежу дубоко у кору земље. Толико сам поносан на свој пањ, да га не бих мењао ни за шта. А шта ти имаш?“, упита снисходљиво.

„Сунце моје, колико и свачије. Двориште, као и свако друго, а у њему једно дрво. Дише као сад ти и ја. Зелене му се листови и говоре шумом већ деценијама. Једна веверица живи у њему и птица ту понекад слети. Највише га волим, јер ми прави хлад лети.“

„Ма све је то лепо“, прекиде га, „али твоје дрво нема корење какво има мој пањ. Џабе ти лишће, веверица и птице. Џабе ти његов хлад и џабе ти његов шум. Није лепо све што може да се види и искористи“, рече човек сав поносан на свој пањ, очекујући даљи развој расправе, али се изненади. Његова реч је била последња и осећао се победником због тога.

ЕМОТИВНИ НАШИ ЉУДИ

Расправљао сам се са једним од наших људи о томе колико је наш народ емотиван и подложен жаловању — што се каже. Убеђује ме он:

— Наши су људи много емотивни. Ево, на пример, када неко умре, свима је жао покојника и сви му долазе на сахрану.

— Добро, — кажем му. — За жалости сам сагласан. Свима је жао због изгубљеног човека. Но за долажење на погреб од свакога (и ћоравог и ћопавог), поред најближе родбине, мало ми је претерано и несхватљиво.

— А не! — каже он упорно! — То је због жалости за умрлим.

— Да није због јела и пића што се служе на сахрани? — питам га ја, онако, заједљиво. А он вели:

— Не, не, то никако. Није то тако.

А велим му, да направимо овакав експеримент. Да дочекамо смрт некога у вашем малом месту, а ја ћу платити све трошкове сахране. Чак ћу и да дајем, рецимо, средње вредне поклоне — за душу умрлог јел'те? Па да видимо, да ли ће само рођаци умрлог доћи, или ће и ближи и даљи суседи, и други, па чак и неки из најудаљенијих места и села из даље околине, доћи.

Речено — учињено. Након дужег времена, умро је један старији сутрађанин. Објављен је дан и час са-

хране, а преко медија је била објављена и моја богата понуда. За час, што се вели, било се рашчуло наоко-ло — да не кажем у целој земљи, да ће сахрана бити богата...

И... појавише се стотине и стотине уцвељених рођака, пријатеља, другова покојног. Ја сам био заузет припремама око свог спонзорства и нисам пратио шта се дешава, али ипак сам чуо за велико интересовање за сахрану и то — око ње.

Али, када је дошао моменат за сам погреб, гледам, и шта да видим? Било је присутно мало људи, само двојица-тројица — њих. Ни ближи рођаци нису били дошли, а камоли даљи, или суседи или други...

Шта се десило?

Па, нека будала од новинара, објавила је да је то са мојим спонзорством обична лаж, па су људи схватили да немају рачуна да иду на сахрану без користи, и зато нису дошли.

КИРОПРАКТИЧАР

Први пут у животу стајала сам голишава пред киропрактичарем. Болело ме је раме месецима, а све методе класичног лечења нису помогле. Да би ми помогао, маркантни, средовечни мушкарац тражио је од мене да прво скинем мајицу. Срећом, тог јутра навукла сам одговарајући брусхалтер иначе би се груди оцртавале од силног узбуђења. Баш и нисам желела да непознати, алтернативни „доктор“ открије моју интимну реакцију.

Нежним и спорим покретима, враћао је пршљенове у њихов нормални положај. Крв је брже струјала, а музика древног Истока додатно ме је опуштала. Исправљао је сваки делић мога тела, који је помало болно крцкао. Његово дисање било је све снажније и гласније. Чуо се чак и један дуг, топао, оргазмички уздах док ми је рамена повлачио уназад. Било ми је пријатно нелагодно.

— Можете ли сада да скинете мини-сукњу? Можете ли да савијете колено? — питао је пригушеним тоном.

— Нећу да скинем сукњу, а и колено сам већ савила!

— Заиста? То је сјајно.

— А гаћице? — питала сам иронично тражећи, заправо, потврду.

— То ћете касније кад треба да прегледам лат. (тишина) Ух! Извините! Код мене долази све сама геријатрија. А кад видим лепе, младе жене, нисам равнодушан. Да не причам више којешта... ако баш желите, скините сву одећу. Дискреција и побољшан проток импулса кроз нервни систем биће загарантовани.

ЈУТРО

Изнад планинских обронака на истоку пробијају се зраке сунца и као златна прашина падају по језеру. Прозирна, бијела магла се диже са површине воде и попут балерина у бијелом клизи свјетлуцавим подијумом. Све изгледа тако нестварно и чаробно. Вода као да гори, трепери и свјетлуца, а праменови магле играју неку своју чудну игру по њој.

Тишину прекине пар патки које, нечим уплашене заклетпе својим њежним крилима и полете изнад саме воде.

Острво на средини језера изгледа као средњевјековни дворца. На тренутак се кроз маглу укажу обриси острва обраслог ситним растињем и трском, а онда утону у маглу. Након кратког времена укаже се друга страна острва, па се и она изгуби, као да се као мало дијете игра жмурке.

На старом дрвеном чамцу привезаном за криву врбу, мирно, као да спава, стоји чапља. Ситни таласи љуљушкају чамац, што прија поспаној птици.

На трави поред језера блистају бисери јутарње росе, свјетлуцајући час златним одсјајем сунца, час бјеличастим одсјајем измаглице.

Над језеро се надвиле високе јошике, занесене својом љепотом огледају се у њему. У крошњама птице пјевају на сав глас, радујући се новом јутру.

Брда на другој страни језера никла из воде протежу се према сунцу које их милује својим топлим зрацима.

У залеђини језера дижу се густе шуме и зелени воћњаци.

Звуци јутра су све јачи и разноврснији. Од оближњих кућа чује се лавез пса и пјевање пијетла.

Родио се још један дан изнад зворничког језера.

ТАЈНА БЕСКРАЈНОГ НЕМИРА

Ленка је затворила очи и удахнула дубоко. Запитала се колико је сати. Није јој се допадао појам времена, оно јој је у исто време давало и одузимало све. Волела је да време проводи сама са својим мислима. Уживала је у тишини и да свим својим чулима упија звукове, мирисе и боје. Обожавала је да лежи обучена у своју белу хаљину на трави по којој су се скупљали инсекти.

Мрак се спуштао над ливадам водећи је у топле и безбрижне ноћи. Размишљала је о човеку којег је данас посматрала. Никада није видела да неко на такав начин додирује зидове обичне грађевине. Док је његова шака клизила по храпавом сивом зиду, она је пратила његове покрете. Очекивала је да ће исти тај поступак поновити и на наредној. Уместо тога, повукао је шаку и променио смер кретања. Пратила га је, чак је почела да опонаша његове покрете. Застао је испред излога са књигама. Замишљено и усредсређено га је посматрао, овог пута није му видела шаке, сакрио их је у џеповима панталона. Он је гледао књиге, а Ленка њега. Задржала је дах, ни сама није знала због чега. Касније јој се сам тај поступак учинио бесмисленим, у ваздуху су се мешали разни звукови заједно са њеним бесмисленим дисањем. Предуго је остао, а њој је постајало непријатно. Деведесет и трећи корак довео ју је до клупе, где ју је сачекао

залазак. На сто педесет и трећем нашла се испред врата зграде, стајала је на прагу који није био њен. Трагајући за успоменама, упутила се ниже низ улицу. Сетила се пљуска, одавно није била срећна. Чак се није ни смејала без неког посебног повода и циља. Загледана у своја стопала корачала је. Како би забавила себе, почела је да броји. Отворила је очи, угледала звездано небо. Било је време да крене, стварно је постајало касно.

ХОЗЕ АНТОНИО (УЖАС У ТРИ ЧИНА, ЧИН ДРУГИ)

Хозе Антонио је последњих пар година радио као локални саобраћајац, пре тога је био више од десет година припадник специјалних полицијских снага и током тог периода видео је све оно што већина људи не види за цео живот, нити жели да види. Његова супруга Лусија била је лавица и када су на свет довели прелепу девојчицу, сама ју је чувала и неговала без ичије помоћи док се Хозе Антонио бавио својим послом који га је и ментално и физички потпуно исцрпљивао. Током јуна 2017. године Лусији је утврђена галопирајућа леукемија. Већ шест месеци касније маме Лусије више није било.

Хозе Антонио је био сломљен, оно због чега је уживао у свом животу, нестало је за мање од пола године. Тражио је премештај у саобраћајну полицију како би могао више да се посвети својој кћери као и самом себи с обзиром да је након Лусијине смрти био потпуно изгубљен.

Данас се по први пут на Антонијевом лицу назирао осмех, Алма, његова девојчица, полазила је у први разред. Заједно су доручковали, она је носила своју нову униформу, била је неописиво срећна. Пољубио ју је у образ и са прага њихове куће посматрао своју девојчицу која му је сад деловала тако одрасла.

Алма је потрчала како би стигла до аутобуса. Већ више од годину дана је тренирала атлетику, спринт. Као муња се кретала ка свом циљу... А онда одједном, готово ниоткуда појавио се металик сиви Сеат Ибица.

БАМ.

Бранка Влајић Такић

РАЗГОВОР

„Бојим се да ће ово поћи по злу“, рече Страх.

„Највероватније!“, потиштено дода његова сестра Зебња.

„То је више но сигурно“, самоуверено потврди и млађа сестра Сумња.

„Не будите смешни! Зар сте заборавили да се и ја питам?“, каза мирно Љубав.

Ангелина Влајковић Марковић

ПОШТАНСКО САНДУЧЕ

На врху капије стоји годинама. Празно је, као и увек. У њега ништа не долази... И увек је било тако...

У тој кући нико не живи. Ни умрлица на кући никада није залепљена. Нити ће икада бити залепљена.

Празнина је апсолутна.

Јелица Влаовић

ОБИЧНЕ СТВАРИ

Хтела сам само обичне ствари.

Сасвим обичне.

Да те видим.

Да разговарамо.

Да ме загрлиш.

Да вечерамо заједно и пијемо вино.

Да ти свирам.

Да ми причаш о рибама и реци.

Да ме љубиш и да те љубим...

Сасвим обичне ствари...

Зашто је то било тако тешко?

ВАНИЛИЦЕ

Видим, одлучио си да раскинеш веридбу. Да ти право кажем, не знам зашто сте се уопште и верили. Знаш, кад си је оно први пут довео да се упознамо, ја сам испекла ванилице да је почастим. Ти знаш да ја правим савршене ванилице. Не оне велике, као што их иначе најчешће праве, већ најмањом чашицом, ситне као бомбончићи. Ставиш је на језик, а она се сама отопи.

Кад сам њој тада послужила своје ванилице, она узела једну и почела да је грицка. Чуј, моје, моје ванилице она грицка. Е па, сине, сад могу да ти кажем. Већ тада сам знала да она уопште није за нашу кућу.

Данијела Вучевић

ЧУДЕСНА ЛАКОЋА ПОСТОЈАЊА

Књига „Урнебесна хемија“ нас учи да је љубав чудесна игра хормона и перпетуум мобиле човечанства. Када смо заљубљени, осетимо феромон, проради у нама фенилетиламин и ослободи допамин и адреналин, због којих нам се благо снизи серотонин, па сањаримо и уздишемо у животном клупку, све док се потпуно не развежимо и усхитимо од ендорфина и окситоцина, и помислимо: „Баш је леп овај свет!“ Бог нам је дао слободу избора, и зато бирајмо да у таквом свету заувек останемо.

ЖИЖА

Усредсредити се; кључна је ријеч која ме помијера из средишта и опет концентрише на саму срж проблема; само што ја не знам који је мој проблем кад гледам овако искоса и неповјерљиво шта ће сада да ме снађе, која ријеч ће да ми затреба а неће је бити, осим на врху језика, врху „килиманцара“, недо­стижна и далека, посвемашња или занемарљива и замијењена другом могућом; недостојна себе редам ријечи које не завређујем, нису ту да би се чуле већ да одраде од себе потребно. Усредоточена на испо­моћ рјечника, овај пут први покушај жиже, жарис­ште нечега, како се каже за неку болест која кипти у неком; жижа мога интересовања је огњиште, или вретено и разбој, на сред куће у којој нешто ври, от­плиће се и заплиће, преплиће, читав пожар наших замрзнутих у покрету, фокусираних на једну те исту ствар, надања. И све би то могло далеко лакше да је у питању онај стари камин око којег се све врти, и ро­мантика; али искључен из оптицаја као да ништа не вриједи, није у току, дешавања се климају без њега и живе ватре у њему. Подсјети ме на себе, али не уми­јем да га заложим; залог мојих стријемљења ка њему, о себи и при себи... Узимам шољу чаја и сједам крај мртвог зиданог камина и у кући моје баке; како су успјели да га однесу, раставе на саставне дијелове и сазидају поново у неком другом средишту свих зби-

вања. Или је материјал послужио да зазидају себе унутар нечега што им не припада ни по којој правди и заповјестима; бакина кућа је без тога остала да гладује, пропада све док и сама не згасне „насред сокака“ или тачније раскрснице, врло прометне у мојој глави, из мојих очију па у душу. Трзаће се та стара њемачка кућа високих плафона, стријемити ка новој себи још неко вријеме, а онда срушити у сред неке недојављене катаклизме, потопити дотрајалошћу, циглама растављеним од (не)држећег малтера, пут под собом: Изгледаће та допуштена рушевина као рупа у средишту знања. Знам да трава око ње живи и прави нови вртлог у који ће нас све повући, да изњедримо нову замисао увијек с њом у вези; докле год је тако стара, похабана и ником као није потребна, испредаћемо приче у свађи око ње, док тежимо раздиоби нечега што не дозвољава или пак даје од себе само идеалну подјелу. Без икакве мане дише у срцу дешавања, ни мало искомплексирана као таква, „кућа за пожелит“.

„Наслијеђено од себе се не распродаје“ — пала и кућа.

ИНЦИДЕНТ

Током једне од последњих тачака дневног реда о раду дисциплинског суда нашег Друштва за заштиту животиња у Горњој Клисури у скупштинској сали догодио се инцидент који се све до овог сазива скупштине није десио. Наиме, после поднетог извештаја о раду председник Дисциплинског суда госпођа др Веселинка Шпирић Цветковић је пришла председнику Одбора за равноправност полова господину Миломиру Лојаници док је овај седео у скупштинској клупи, и шутнула га пуном снагом у међуножје. Господин Лојаница одмах је почео да завија као локомотива.

Међутим, госпођа др Веселинка Шпирић Цветковић је објаснила да је Лојаница лануо на њен рачун: „Је..ш председника дисциплинског суда који нема муда“. Председник Друштва госпођа Митра Турудић Дулановић цитирала је једну одредбу из Кодекса о понашању функционера Друштва за заштиту животиња у Горњој Клисури и изнела да се овакав бруталан и примитиван начин комуницирања убудуће неће толерисати, али ја у то не верујем због недостатка маште.

ПОКАЈНИК

Од детињства је маштао о томе да напусти свој завичај. Његов рај су били далека острва и државе, у које је путовао увек сам, да би искусио живот на властитој кожи. Не, није никоме веровао. Није хтео такође да неко саосећа његовој патњи.

Невидљив глас који га је будио скоро сваке ноћи, ојачавао је у њему мушкост и жељу за тим, да буде неко други. Није обраћао пажњу на подругљивости и шаптања, свих оних који су хтели да га виде у понижењу и презиру.

Полако се учио тој слободи и лепоти које уопште нису морале бити са овога света. Ништа није могло задржати душу коју је завела Љубав. Зато је једног дана залупио вратима и није се више никад вратио. О његовој даљној судбини, повремене сенке шапућу до ува нестварне легенде, ка чуђењу, али и упозорењу за друге.

Атина, август 1997.

*Превела са пољског језика:
Олга Лалић-Кровицка*

Николина Динић

Села је за клавир и одсвирала неку тужну мелодију.

ДОБРОВОЉНИ ДАВАЛАЦ

Био је добровољни давалац, нулта крвна група. Идеална за све којима је потребна крв. Није се либио да је да. Добио је бронзану, а потом сребрну и златну значку. Добио је позлаћени сат и мноштво плакета. Као круну свега добио је платинасту значку. Председник Републике стиснуо му је шаку пред ТВ камерама. Био је херој нације. Постао је незванични светски рекордер. Крв није вода. Поседовао је племениту љубав према људском роду. Не би продао ни једну кап. Људи су му честитали на улици. Тапшали су га по рамену. Када би га препознали на пијаци, уместо праве мере дали би му мерицу више. Сви редом су га обасипали пажњом, а посебно деца. Његов верни папагај је понављао — То, мајсторе! То, мајсторе! Он га је научио да то каже. Волео је фудбал. Кад би на утакмици неки играч постигао гол, викнуо би — То, мајсторе! Понекад би га нервирала помисао да му се папагај руга. Једног јутра пробудио се у боловима. Стомак му је био тврд као камен. Једва је некако успео да позове хитну помоћ. Хирург је закључио да је ситуација веома озбиљна. Имао је унутрашње крварење. Операција је била тешка, трајала је преко два сата. Беше лето. Несташица крви. Била му је потребна хитна трансфузија. Медицинско особље је било забринуто. Сви су се надали да ће ојачати. Његов организам је био фабрика крви. Несебично је давао

другима, сигурно ће моћи сам себи да помогне. Добровољни давалац је утонуо у сан. Спокојног израза лица наликовао је на анђела који лебди у облацима. Док је посматрао своје непомично тело, био је растерећен свих брига. Кроз отворени прозор куће чуо се његов ожалошћени папагај како понавља — То, мајсторе! То, мајсторе! Било је топло вече. С црвеним сунцем на заласку и мирисом липе. Једино је повремено зујање комараца реметило наизглед савршени мир.

НИСУ ТО СУЗЕ ЉУШТИМ ЦРНИ ЛУК ФАНТАСТИЧНА ПРОЗА

— Нису то, сузе, љуштим црни лук. — Па ти си мала девојчица, можеш се посећи. — Нећу! — Седи. — Не могу, чека ме јединица, ја сам тенкиста — каже јој Гинтер Грас. — Се-ди!! — Добро! — Онда, иди! Иди! — Јој, како си строга, — девојчице. — Донео сам ти паре, које сам остао дужан за новине! — Пишем, па није било моје приче у њима. — Ауфидерзен! Ауфидерзен, — и девојчица залупи врата за Гинтером. Није прошло ни минут, долазе две бабињаре које нису имале ситне новце па их је девојчицина мама уписала у свеску. — Па ти плачеш мила!? — Никс! Ја сецкам, добро де, љуштим црни лук, не плачем. — Мила, донеле смо ти ове новце, — и две хрпице, ставише на сто. — Нека нас мама прецрта. — Добро! — Нека нас обавезно прецрта!? — Не заборави! — Нећу! — И залупи вратима за овим бабињарама, узе да љушти црни лук. Једна суза јој се скотрља низ крупне окице стармале и дебеле прсте и ручице напредне девојчице. Зазвони један старац са шеширом, рече да је Јеврејин, Пољак, и да бежи од СС-оваца. Донео је златан прстен, јер новца није имао. Запржила сам црни лук и беле кобасице, сипала по чашу пива, мени до пола а њему целу. — Па ти плачеш! — Плачем, али... ја... нисам... крива за оно... што наш народ, ради Вашем... рат је. Ужас и страхаота. У том

зазвони, неко на вратима, Гита се попе на столицу. Црнка, лепа прилика, указа се у предсобљу стана. — Мама! — Ниси сама! — Не он је Јевреј, бежи од немачке патроле. — Било Вам је лепо!? — Ручали сте. Скоро ће полицијски час. Вечераћемо све троје, странац ће преноћити код нас!!! — Мама, па ти плачеш! — Не, љуштим црни лук, за салату са парадајзом и паприком. Ипак је откотрљала две сузе низ лепо лице. Ритин муж, Гитин отац се још није вратио са фронта, а странац ужасно подсећа на њега.

Доната Думичић

СУТРА

Кад црташ своје сутра, сјети се да ће судбина додати боје, а тајна је у томе да осмијех бира оне лијепе и оку угодне. Живот је прича о сну.

ПИТАЊЕ БРАВА

Сулуда времена, несигурност у себе и друге, чине да се човек мора осигурати. Толико брва којим заштитиш материјално и духовно и опет си у страху да ће неко на тебе кидисати... Сама сам мењала брве. Чак врата којим ми се улази у интиму малог дома. Нема ту много да се покраде. Не преферирам материјално, а за духовно имам резервне кључеве, аларме... Увек ме обавести о напаснику који би да наруши хармонију коју сам мукотрпно саградила.

Зато сам побацала сигурносне брве и отворила врата онима који желе да завире у одаје мира који сам мукотрпно стварала. Изволите, завирите, али не дирајте, не мешајте се у обресе ентеријера који, признаћете, припада само мени! Не обијајте! Нема сврхе. Кључ којим се отвара ова душа уникатан је, а са дозволом можете увек посетити ово место на којем дишем, сањам...

ЉУБАВ

Лежим на трави. Небо ведро, прелијеп сунчан дан. Инсекти зује, цвјетови околу миришу а цвркут птица опија ми мисли. Изненада на небу се појави авион. Један, па још један, читав низ са заглашујућом буком. Зурим у њих и не помијерам се. Изнад мене појави се једна па још пуно црних тачкица. Ужаснута схватам да су то бомбе. Скачем и дерем се.

„Е, сад је доста!“ Осјећам нечију руку на свом рамену како ме дрма. „То је већ трећи пут ове ноћи како ме престрављујеш.“ Мој животни сапатник сједи у свјетлу ноћне лампе и гледа у мене. „Шта ти је ког врага?“

Причам му сан и још под дојмом страха увлачим се дубље под покривач.

„Па дај пусти те бомбе нек падну да више преспавамо ову ноћ.“

Гаси лампу и ја поново тонем полако у сан.

Ујутру се будим и гледам га — подочњаци му до носница. Јадничак није могао спавати, кривим себе.

„Знаш, кад си ти заспала ја нисам више ока склопио.“

„Зашто? Зар сам ти толико разбила сан?“

„Да знаш да јеси. Кад си заспала, на ум пало ми је — па јбт. да неко од нас двоје сад одадне, како би га оно друго сахранило?“

Топло ми око срца. Гледам га мило.

„Знаш, комшији са седмог спрата је само за нај-
обичнији укоп оца без свега другог около требало
око двије хиљаде евра. Јбг. откуд нам толике паре?“

НАЈАВА ЗИМЕ

Птице селице су или већ биле кренуле или стигле у топлије крајеве. По мало чудно, али трећи, последњи талас ждралова према југу је каснио. Нешто их је омело. Тешко је повјеровати да их је углавном непогрешиви инстинкт овај пут преварио или вишедневно, лијепо новембарско вријеме уљуљкало.

Ведрина је још увијек трајала. Пернати птичији караван се уз уобичајену грају виноу према небеском плаветнилу. Данима су јата ждралова грабила напријед праћена безбројним задивљеним погледима. Дисциплиновано, као под конач постројени и раширени на хоризонту попут циновске рибље кости као да су тежили да дотакну небо.

Дневног предаха готово да није ни било. У позну јесен вријеме је превртљиво па се сваког часа могла очекивати промјена и да јата ових птица веома брзо могу дочекати другачији, знатно неповољнији услови. Планина Лисина као да је вребала из засједе. Још од поподнева према њој су се ваљали, огромни, стеони, тмасти облаци праћени повременим ударицама вјетра налик стењању. Планина и околна брда већ су мирисали на кишу која се пролила док се прикрадао сумрак. Почео је да дува много јачи и хладан вјетар усмјеравајући пљусак према насељеном мјесту. Киша се мијешала са сњежним пахуљама и ледила на тлу.

За тили час се смрачило да се ни прст пред оком није видио па су јата птица као у бездан упадала у снажну олују. Приземљење је било болно. Оругла их је још једном збунила. Тумарајући тамо овамо неки ждралови су налијетали на далеководне жице и након струјног удара беживотно се строваљивали на земљу. Они срећнији обезглављено су, као пијани бауљали вртећи се у круг.

Мркоњићком долином се цијелу ноћ разлијегао лелек птица. Њихови дрхтаји потрајаше до зоре.

Ново јутро освану опет ведро. Прије него што су се иза Оругле појавили први сунчеви зраци, ждралови кренуше даље не чекајући брзо топљење снежне покорнице, остављајући поруку мјештанима да за који дан могу очекивати јаче падавине и већи снежни покривач.

КАМЕЊЕ

Последње Христове речи на Голготи нико од његових Апостола није успео да запамти или запише, јер их Христ није изговорио. Био је тако распет цело то послеподне, измрцварен, измучен, згађен и згрожен.

Био је Божји син и могао је да се спасе. Силазак с крста и један лагани покрет руке ка Римљанима и Јеврејима који су се церили као хијене с речима: „Претворите се сви у камење!“, решио би све његове муке; и они би се заиста претворили, јер он је био Божји син.

Али, као што рекох, био је згађен и згрожен својим и општим стањем, те му заиста није било ни до чега. Време је непорециво показало да су Његове задње мисли биле: „Нисте ви ни камења вредни“.

Светомир Ђурбабић

ДВЕ ЛУЈЗЕ

Имао сам у животу две Лујзе. Жену и кобилу.
Не знам за којом сам више жалио.

ЖИВОТИ

На дну жилишта лежали су наши закрпљени животи. Живео сам као подстанар — волео сам, иако су ми одузели љубав... спалили све њене корене.

Слику *Откуцаји* сам желео да продам — да она не би продала мене.

Тог јутра сам, гладан и поспан, ипак позвонио на врата добростојеће породице. Отворила ми је девојка келтске лепоте. Како сам смео да се заљубим? Није желела *Откуцаје*, али је желела последње остатке моје вере у људе.

Други гладни, разапети између бетонских облака, подстакли су ме да скројим прстен од својих ткива и однесем га њој — чије су вене од картона, срце од картона, сузе од картона. Када је низ олуке бацила тај кружни метал, знао сам да нигде не припадам — као да ме је понизило само Османлијско царство.

Викендом сам одлазио на Филозофски факултет како бих слушао предавања неког структуралисте, који је наводно мењао комплетну митску прошлост. Девојка у црном, са поносом афричких шума, продавала је накит од жице и ситног камења баш ту. Ваљда је глад и њу појурила низ, од смрти измењене, градске улице.

Таман када је почела да прича о примењеној уметности, сенчењу дотрајалости, кћерки, тада су на

нас насрнули надобудни студенти — грађани вишег реда.

Тукли су нас, тако да би и Хесе заплакао. Те вечери бих радо мењао себе за контејнер.

Следећег јутра смо се девојка у црном и ја вратили у дотрајалост. Читавог дана смо лутали испод угљенисаних мостова и пруга. Кћерка и немоћ. Све речи сам стрпао у поцепаног себе и напустио личност-шине.

Две године су сахрањене у дворишту заједнице. После неуспелог покушаја самоубиства, решио сам да потопим преостало време и одем тамо где живе ружне сојенице. И отишао сам...

Девојка у црном је тих дана попила и последње језеро од плача. (П)остала је лутка од сламе.

До смрти је волела филмове Федерика Фелинија — и сама је живела неореализам. Згаришта и летеће душе су је подсећале да је рођена да буде сама.

Пуцањ у смисао — никада више није била сама. Никада више нисмо били сами.

ПОД НОЖ БАТО

Доста времена је прошло а да нисам осетила постојање свог црва у себи. Јутрос се некако ненаметљиво и тихо зачуо и дао ми до знања да је још увек ту и да постоји. Да будем искрена, мало сам се уплашила, али и научила још једну лекцију. Кажу да се човек учи док је жив. И шта друго да учиним сем да му се захвалим што ме пробудио из учмалости и дао ми до знања да сам још увек жива. Без сазнања о постојању личног црва човек се некако уљуља у свакодневицу и живот гледа кроз ружичасте наочари, чак и не примети колико су се заправо упрљале и како је постало неподношљиво гледати кроз њих.

Јутрос кад сам га осетила да копа по мени, ненадано се сетих како су људи које срећемо у животу налик на неке органе људског тела или чак делове тела као што су зуб, око, рука, нога...

Болно је сазнање да их морамо ампутирати, али је ампутација неопходна у сврси нашег даљег живљења. То почиње отприлике овако:

Живот је леп са свим оним што је у нама и око нас. То важи за младост и за све оне године док не почне нешто да вас боли, рецимо жуч. Ето тај избор није пао случајно. Наиме дуго сам муку мучила са тим органом о коме не знам да ли да пишем у мушком или женском роду. И шта је од то двоје исправно, ко би га знао. Годинама сам имала несносне

болове, презнојавања, губљење даха кад мислите да је сваки удисај или издисај последњи у вашем животу, а испостави се да није. Све ми се чинило да нећу моћи без тог органа, прогонили су ме разни страхови и ноћне море... на крају кад „дара“ преврши меру, решите се... под нож, бато, па како буде. И буде болно! И остају ожиљци, али се и са тим ожиљцима живи. Прилагодите се условима живота без тог органа и то је то. Понекад вас на његово постојање подсети само тај рез или ожиљак и на трен вам се учини да опет осећате бол, но та бол је много мања од оне коју сте осећали када сте мислили да је ваш удисај или издисај последњи.

Не мучите се са постојањем људи у вашем животу на које кад помислите доживите ненадано јак напад бола и сузе вам крену од тих болова. Ампутирајте их! Што пре то боље. Стари резови и ожиљци много мање боле и пробуде само сећања на њихово постојање у нашем животу.

ДОБРО

- Идем из земље — рече он одлучно.
— Где ћеш?
— Било где.
— Зашто?
— Зато што овде није добро.
— Можда си у праву.
— А зашто ти нећеш да идемо заједно?
— Зато што је некада било добро.
— То је прошлост — закључи он.
— Можда је ово само искушење.
— Не желим искушења.
— Тако никада нећеш знати шта је добро и зашто је добро.
— Ја хоћу да ми сад буде добро.
— Сви то хоћемо.
— И ти верујеш да ће опет бити добро?
— Знам.
— А до тада?
— Све пролази.
— Ја идем тамо где ће ми бити добро.
— Тамо где ти одлазиш никада ти неће бити добро.

ВИДИК

Пламен је нестао. Посматра жар који се лагано гаси. Није ли и живот такав, пита се. Прво припрема, налик на учење, затим ватра достиже свој зенит, да би се потом лагано гасила све док дрво као енергент не буде претворен у пепео. На самом крају пепео ће бити расут ветром, као што дух умрлих тумара тамо где је било пребивалиште. Заправо у ту слику се уклапају реакције које је узроковало појединачно биће за време живота. Те реакције време неповратно брише, или чини мање значајним. Као ветар поменути пепео.

Из сна га буди светлост јутарњег Сунца, равно на хоризонту. Осећај укочености од спавања у седећем положају осећа док окреће кључ за покретање мотора свог аутомобила. Каменом насут пут после пола часа заменио је асфалт.

Без посебног разлога зауставио је аутомобил окренувши кључ за покретање у супротном смеру за гашење. Замишљеног погледа гледа пут пред собом, затим на ретровизору онај који је већ прешао.

Отворио је врата и затим их залупио вративши их назад у лежиште. Окрет на лево открива нов призор узвишице. Друга страна била је стрма. Попеће се, као да је тамо задат циљ... Да открије свој видик, свој лични дојам, поглед на све што се догађа на

страницама животног тока, које као да су архивиране и одложене. Прашина сведочи о протеклом времену.

Закорачио је хитро и убрзо се нашао на брду. Задихан осећа свеж ветар на свом лицу. Поглед је био вредан утрошене енергије.

Живот, то је трака са два смера. Напред у првом смеру је будуће, док поглед уназад на други смер призива сећања. Прошлост. Од оба сачињен је животни ток. Трен је само тон у целокупној мелодији. Нота. Само један тон остаје безвредан без осталих у временској секвенци. Некад треба застати и ослушнути како би мелодија постала јасна.

500 КОРАКА

Пробудио се помало омамљен. Обожавао је прославе у фирми. Ића и пића на све стране. Музика, омамљујући мирис печења, све то заливено рујним вином. Згодна она нова колегиница, привлачна и паметна.

...и витка !

Данас. Друга песма. Како ће да ужива у сваком залогату кад ће она да једе те дијеталне бућкурише?! Раскошна посна трпеза. Мало сутра. Није никога убио. Важно је научити правити компромисе. Можда. Али ни то није важило за свакога. Корективна гимнастика помаже свим узрастима. Њене прелепе плаве очи. Ујутро и увече, прво на шта би помислио. Натапао се чајевима. Жалфија подстиче рад мозга. Тројица су се већ узвзмала око ње.

Лети се рађа највише деце. Боравак у природи би га лечио. Морао је да скине стомак. Како год! Живот му је све више личио на добро организовану конфузију.

Пет стотина корака дневно. Тако би се топило парче чоколаде. Био је упоран. Лимунада стимулише рад бубрега, а људи ионако већ хиљадама година једу бели лук. Користио је и вино као чаробни лек.

Убрзо је бирао нову гардеробу, одрживу моду. Коале грле дрвеће да би се расхладиле. Био је поносан на себе. Пет стотина корака. Скупиће храброст и позвати је на ручак у њеном омиљеном ресторану. Од сада ће му број петсто бити талија.

БОЈАНКА

„Тето, тето, нећеш да се љутиш?“

„Зашто, шта си урадила?“

„Знаш, Оги и ја смо мало поправили твоју бојанку.“

Помислим, коју бојанку, гледам у Анастасију...

„Добро, нећу.“

Касно поподне уђем у собу с намером да довршим „Поглед кроз прозор“, уље на платну. На столу дечији цртежи, расуте боје, четкице. Поред стола на столици, моја недовршена слика... „бојанка“, остала сам без даха... преко целе слике дебела црна линија... поправила деца...

Натопим крпу терпентином и почнем да скидам ту црну линију. Поправим донекле, али од светло плаве постаде нека чудна нијанса сиве. Ћутим, деци ништа не говорим. Они утрчавају у собу, седоше за сто и настављају да дотерују своје креације.

После неколико дана, завршена слика, потписана, још само да се боје осуше и да је однесем на урамљивање.

„Бранка! Немој да се љутиш, дођи да видиш.“

Шта сад, зашто ме пријатељица зове тако успаничено? Она, збуњена гледа у мене док улазим у собу, оно двоје малих протрчава поред мене, одоше у двориште. Слика! Црна, још свежа боја, слива се низ платно на столицу... четкица крај слике...

„Баци је у канту за ђубре!“

„Немој, ја сам крива, нисам обратила пажњу шта деца раде...“

Изашла сам из собе, сетих се, број до десет...

Поново терпентин...

Слика је добила позитивна мишљења на једној групној изложби...

„Тето, хоћеш једном да ми поклониш ову слику? Мени се она јако свиђа.“

„Наравно, ти си је два пута 'поправљала', зато је таква.“

Анастасија не схвата о чему говорим, али радује се поклону. Деца...

БАБА ЛЕПА

Нагоне ме неки дани, предели и искуства да се отиснем у духовне просторе и вратим сећање на одбегло време. Зар отпочињем ново трагање? Да ли су то нови подстицаји душе или раскопавање угаснутих искустава предака?

Слика нежне старице у мени разбукта пламен прошлости. Познавала је сваки цвет који расте под небеском капом. Мирисала је на ивањско цвеће. Својом руком миловала је наше немирне чуперке косе и видала ране душе. Плакали смо у њеном наручју када су нас грдили родитељи и тукла старија деца из комшилука. Умела је да утеши, да нађе праву реч која зацељује.

Волели смо је јер је њена љубав била тако широка и силна да је обухватала сваки земаљски и небески простор. Носила је пространо искуство живота у свом нежном загрљају. Имала је осмех који је размицао облаке над нашим главама да смо увек дотицали небо и просторе чистоте. Веровала су наша дечија срца да она поседује сву мудрост света и да зна одговоре на сва питања. Добра реч ме увек подсети на њен звонак глас којим нас је успављивала док је нежно ткала приче од мирисних снова, далеких светова и великих циљева. Хлеб из њених руку увек је мирисао најлепше. Тај мирис тек печеног хлеба заувек се

утиснуо у бит мога бића. Ево га, поново израња из неког мрака, из неке светлости, туге и снова.

На дан када је умрла, кућа је мирисала на печен хлеб и босиљак. Поздравила се са свима и рекла да ће отпутовати. Била је мирна, лепа и уредна, као и увек. Памтим да је била побожно свечана. Обукла је нове хаљине, ставила жуту мараму, прекрстила се и — заспала. Играли смо се у дворишту када су нас позвали и рекли да је баба Лепа умрла. Неутешно смо плакали држећи се за руке поред њеног кревета. Када смо се смирили, мајка нас је послала да обавестимо фамилију у селу о дану сахране, без задржавања у кућама. Рекла нам је да не смемо плакати. Свако од нас је носио сузе у грлу, трчали смо шумским стазама и сеоским путевима како бисмо се кући вратили пре мрака. Мирисала је ноћ, месец је простирао своје светлосне снопове и обасјавао шумске стазе.

Стазе кроз шуму одавно су непроходне, кућа мог детињства самује на обронку под небом, до сеоског гробља је тешко доћи, али је црквена порта увек отворена. Моја баба је давно отпутовала... А као да је јуче било... Читав свет мога детињства искрилио је пред мојим очима. Сада смем да плачем због изгубљених снова и распршене наде. Нека касна туга притисла ме је до сећања и не напушта ме. Свећа догорева у мојој руци. Хладан ветар додирује образе и зауставља сузе. Ослобађа ме сећање од страхова и чежњи. Смирује се ветар. Мисао се сабира и отвара видик. Баба Лепине руке нежно грле и данас, јер је пут до њеног срца увек отворен.

ЕЛЕКТРА

Електра протегну витко тијело по сатенској постељини. Мрдну ножним прстима, стопала окрену неколико пута у круг, свину ноге у кољенима, и искочи из кревета попут мачке. Чучну, подиже руке, изви складни врат, провјери све удове, опипа груди и чврсту стражњицу. Додирну и синтетичку кожу лица, и примјети малени набор на њој. Морала је ући у комору за опоравак прије него се он пробуди.

Погледа човјека који је мирно спавао на поду њене собе. Модри ожиљак на набораном мушкоме челу, одвајао га је од осталих примјерака у колонији. Динко је један од ријетких јединки преживјелих из Старога свијета, можда посљедњи хуманоид с људским сјећањима. Животни биоритам „ветерана“ био је успорен. Нису имали способност брзе регенерације, као ни могућност колективног заборављавања. Спорије су старили и нису заборављали. У потрази за људским сјећањем, оштећени хуманоид долазио је често на Електрина врата.

Имали су устаљени ритуал који су понављали годинама. Са њим није било настраних игрица и изазова. Узела би лик жене тридесетих година, плавооко биће кестењасте косе увијек је било у игри. Читала му је мисли и ослушкивала жеље. Знала је тачно када шта треба урадити и како га задовољити. У којем тренутку мора ритмично помјерити карлицу,

убрзати ритам или дугом периком прећи по његовим грудима. Глас те друге није успјевала у потпуности симулирати. Зато су се љубили у тишини. Грубијан из неког другог времена желио је од ње само мало женске тоpline и њежности.

Еластичну цијев угурала би дубоко себи у уста и притиснула прекидач. Учинила је то и сада, само из својих можданих склопова никако није могла избацити ветераново задње сјећање. Нејасан шум дерао јој је вјештачке бубњиће, видјела је и чула ствари које раније никада није.

УЗДАХ

Елена лежи поред Тонија и не спава. Осећа како је притишће његова нога. Осећа мирисе њихове страсти. Осећа мирис празнине. Како осећа мирис — празнине?! Па сва остала чула су ту празнину већ спознала — очи су је виделе, додирнула је сваки пут кад је он додирнуо њу, чује је како звечи и осетила јој је укус у устима од његових пољубаца. Ето, ноћас је осетила њен мирис.

Елена опет лежи поред њега без сна. Опет се препустила његовим рукама, уснама, опет је уздисала, подизала се и спуштала и опет кад он опуштено, поседнички, пребаци преко ње руку или прислони ногу, она осећа да не осећа ништа.

Елена уздахне дубоко, скоро као да јеца. Од ножних прстију до темена главе као талас пење јој се дрхтај и троши јој дах. Како јој је тесно! Како је све безбојно и притишће је, а та нога, његова нога, хлади је толико да је пече.

Извлачи се из кревета полако и излази. Док се облачи у мраку ходника, дах јој се успорава. На улици се стопила са жамором гласова, топлином, мраком и ту идући кроз масу, мир је испуњава. Побегла је. Побегла је овог тренутка, ове ноћи, али није побегла. Мора да се суочи са собом, са оним што жели. Мора да нађе у себи себе.

Улази у кафић и упада у дим, смех, причу, полумрак. Седа уз шанк и обраћа пажњу на шанкера који ужурбаним прецизним покретима сипа пића. Згодан, висок, просед и колико год делује енергично, усклађених покрета, није млад. То је некако освежи. Окреће се према њој, гледа је у очи, а она осећа да је тај поглед везује и загрева. Полако изговара које пиће жели. И наставља да га посматра — како му добро стоје фармерке, како је изражено мужеван, природно насмејан. Слуша његов једноставан, пун глас. Гледа га и одједном схвата да је пре само пола сата устала и отишла од Тонија, а сад већ гледа другог мушкарац. Шта се то дешава с њом!? И да ли се уопште нешто дешава!? Поново у њој куца мисао — одлучити. Спустила је поглед на чашу испред себе, додирује њену хладну површину и преплављује је страх који нема везе с Тонијем.

Опет је савлада уздах. Опет је хиљаду речи у том уздаху. Неизговорених.

СУРВАЈВЕР

Ех..., ех....

Људи иду у Сурвајвер, далеке земље Амазоније, Патагоније, путевима којима је бела нога крочила тек пре петсто година; опасне архипелаге Азије где је живот изгубио Магелан, да би проживели авантуру. Сурова клима, ветрови, мочваре, гребени, прашуме, пустаре, дивље звери, рибе месождери, птице грабљивице, ајкуле, отровни инсекти и борба за преживљавање.

А довољно је да се прошетају до Миријева или Малог Мокрог Луга, добиће исто а на мањем простору. Ако желите да прошетате по нетакнутој природи на крају града или изведете своје псе да на миру трче по трави и шумарку, прво вас сачекају станари последње зграде у урбаном делу и вичу са прозора како не смете туда да пролазите јер одатле све у недоглед припада њима станарима те зграде и прете да ће ако вас виде следећи пут бити свашта.

Онда ћете наићи на стафорде, пит бул теријере и ротвајлере који се слободно шетају из кућа нелегално подигнутих на њивама чије власнике не смеш да упознаш са законима који забрањују слободно кретање тих пасмина јер они живе по правилима дивљег запада и буди срећан ако не потегну колт и двоцевку на тебе. Потом ћеш наићи на козе чији вла-

сник гађа каменим громадама псе који се приближе и покретима руку прети батинама власницима.

Бежиш у шумицу и мислиш да си се спасао а оно тамо нешто шушка. Кад приђеш ближе, разазнаш да неко чучи поред дрвета, виче и замахује штапом на тебе. Брже натраг.

Ако не познајеш ловачке законе да је све иза последње зграде ловиште, у сезони лова можеш чути метке како фијучу око тебе.

Једва да извучеш живу главу. И све то прођеш за петнаест минута на пет минута хода од асфалта.

СТОЉЊАК

У сенци великог ораха, сунчаног мајског јутра, за столом прекривеним белим, везеним стољњаком, на ком су пуно пута слатко, кафа, ракија и ладна бунарска вода боравиле као добродошлица и зачин разговору, седела су два средовечна човека. Послужи их жена и оде у кућу.

Протеклих неколико година, благо пожутели стољњак, који је жена с љубављу направила, скоро да је заборавио да постоји осмех домаћина и гостију.

Разговор је текао полако, с уважавањем и дозом туге, сете и опреза. Разне теме на почетку, уз тишину и мирисе које само природа може да понуди. Два пријатеља грубих шака и сличних бора испод шајкача наздравише неколико пута.

Жена се појави са погачом, пршутом, сиром и влашцем и рече да иде да испече пиле и кромпир. Очима које су хтеле да чују, пажљиво и полако је постављала сто. Знала је да овај сусрет није случајан. Оде даље да ради и остадоше пријатељи, наизглед сами.

„Пријатељу, дођох да ти нешто кажем и да те питам.“ „Слушам пријатељу“, рече домаћин. „Ово наше дијете вене. Не можемо то више да гледамо. Ја сина немам, те немам. Погибе, к’о и многи други. Млада је, лепа, треба да живи. Да с’ уда, д’ има ћецу. Кратко су били кад поче ово зло од рата. Нису сти-

гли да се насладе једно другог. Ја сина да вратим не могу, али не би ваљало да ми упропастимо њен живот. Е, зато те питам, да ли можемо да Вам је вратимо?“

Пријатељ пређе руком по везеном стољњаку, ко жену да милује и рече: „Може, хвала ти.“

Две породице вишом силом растављене на неки начин, остадоше добри, поштовали се и посећивали. А у тишини се сећали.

И ДЈЕДУ СА НЕБА ПАЛО

Све што пане, најчешће се разбије, сломи. Увијек неком остане да зажали. Али ово, да кокошка пане са неба и жива остане, би посебан доживљај.

Викендица подаље у шуми гдје све мораш чувати од дивљине па и себе. Дједу се чинило да цијелим тијелом осјећа мир и мирис природе, кад пред њега буп. Изненади се.

— Боже, ми помози! Да видиш, баба, овај одозго почео да нам враћа кокошке.

Баба пожури да и она овјери причу. Загледа сироту кокошку.

— Не даде се орлу да руча. Ево јој желудац распорен. Аааа. Смијем ли је ушити?

Сва важна прикрпи је ручним концем, и поможе кокошки да оздрави.

Убрзо је Бјелка и пронијела. Радовали су се томе јајету као да им је баш, оно требало, и као да се ту стварно нашла да замијени оне које нису имале срећу да испану.

Ђед би то често приповједао истичући: — Нек и мени нешто с неба пане.

ДЕСНО ОД ВЕЛИКЕ СТИЈЕНЕ

Клинту је спремана клопка у кланцу Колорада и у сљедећој епизоди је требало да се деси рутинско заробљавање, а затим вјешање.

Једини начин да ово избјегне је да код Велике Стијене скрене десно, али пошто он не зна шта му се спрема, сигурно ће поћи лијево, јер га на том путу чека заносна Гилда, коју никад не заобиће.

Сва срећа што епизоде иду једном недјелно, па ће Маринко, страствени љубитељ серије, имати времена да обавијести Клинта о подлим намјерама једноувог Џека и његове помахнитале банде.

И већ видимо Клинта како код Велике Стијене скреће десно, поштујући савјет овог гледаоца.

Узалуд је редитељ са филмском екипом, и сценом банде у заклону, чекао Клинта, он је с Маринком, у његовој кући, крај малог екрана већ увелико пратио ток нове епизоде, која је, гле чуда, ишла уживо.

Неко је, изгледа, хтио да Клинт страда као глумца уопште, а не само као лик у серији. То се најбоље види по томе што је ангажовањем другог глумца, Гилди додијељено да буде толико ружна да ником не би ни пало на памет да пође лијево.

ИМЕНИК

У кутијама одложених ствари у родитељској кући, међу реликвијама мог детињства, наишла сам на чудноват предмет, ових дана заборављен. Непотребан. Именик. Црвена кожа, као нетакнута.

Плашила сам се да отворим те ћутљиве странице, али кад сам започела прелиставање, ишла сам до краја. Времеплов се отворио преда мнош, и црвоточина ме је одвела двадесет година уназад. Ишчитавајући имена записана по азбучном реду, почела су и сећања да навиру. Како сам некад била блиска са људима које више ни не виђам... како сам се некад смејала са онима који више нису ни живи... У избледелим сликама протеклих дана су оживеле сцене моје безбрижности, нашег благословеног живота који више не постоји. Велика црна завеса нас дели. Зашто сте морали да одете? Зашто су толики путеви затворени? Мостови срушени, а руке празне? Зашто више не памтимо телефонске бројеве? Куда се осипа она животна светлост, озарење којим смо зрачили изнутра?

Зашто не позовемо све из старог именика, већ ћутимо, наизглед нетакнути и неозлеђени временом и патњама, попут старог, црвеног, усамљеног именика? Можда зато што потајно знамо да смо и ми духови из њихових тајновитих свешчица? Можда зато што ствари, онакве какве су биле, најлепше сјаје баш због тога што су још само у причама... са њих позлата никад не спада.

ДЈЕЦА ОД ПИЈЕСКА

Те вечери, точно девет мјесеци прије него што је рођена, причали смо о смрти.

„Не знам зашто људи праве толику драму око спонтаних побачаја“, рекао је док је прао суђе.

„Ужасно су чести. Чини ми се да је скоро свака жена бар једном то прошла. Није да послије тога не могу опет затрудњети.“

„Неке жене не могу“, рекла сам. Ставио је велики лонац у перилицу, онај којег ја увијек перем ручно. Али нисам ништа рекла.

„Свеједно, мора да је пуно горе једном кад се дијете роди. Након што си га видио, држао у рукама — више није само идеја. Мислим да је смрт дјетета нешто најгоре што ти се може догодити“, рекао је.

Могла сам рећи да за жене то никад није само идеја, јер дјеца расту у нашим тијелима. Осјећамо када су будна, када спавају, када се растежу. Ударац лактом у ребра веома је стваран.

Али тада нисам знала ништа од тога, па нисам ништа ни рекла, већ му помогла око суђа.

Родила се точно на термин. Најгоре од свега било је што је изгледала савршено, као бебе из реклама, као лутке с којима сам се некоћ играла: усне су јој биле попут латица цвијећа, а лице уоквирено тамним коврчама. Али ту је био крај њеном складу. Нешто унутар њеног срца било је сломљено. Кад су нам

то рекли, сјетила сам се поквареног сата којег сам задржала само зато јер сам мислила да је лијеп.

Смрт није најгора. Најгоре је ишчекивање. Рођења је са преокренутим пјешчаним сатом у прсима, и ускоро је њено вријеме истекло. Сви сатови заувјек су се зауставили.

Одлучили смо опет покушати. Али могли смо имати само дјецу од пијеска, ону чија срца исцуре прије него што их стигну сломити.

Једне вечери, у нашој кући букнуо је пожар. Пахуљице пепела и прашине летјеле су посвуда, све док ме нису потпуно прекриле. „Моја дјеца!“, дахнула сам и загрлила их док су плесали по мојој кожи.

И ја сам постала жена од пијеска.

САН

Не обраћам пажњу на снове. Кад сам будан, држим се јаве. Али у последње време имам јако чудне снове, којих се није лако отрести ни сатима после буђења. Увек слични призори. Крици... нож... крв. Увек некакви кратки сегменти који би на јави трајали секунду или две, а у сновима имам осећај да трају вечно. Чудно је то са временом и сновима.

Одскора су ти сегменти почели да се спајају у једну језиву сцену од које се будим дрхтав и знојав. Једна врата се са шкрипом отварају и појављује се моја супруга. Са ножа у њених рукама капље крв. Знаш да су у соби из које излази наша деца.

Више не налазим мир. Гледам је кришом док ручамо и тражим нешто необично у њеном понашању према деци. Све је као и обично, али... човек може да полуди било кад. Често читам о убицама који су били сасвим обични породични људи. Згрозим се својих мисли, изађем из трпезарије и почнем да отварам пошту не би ли ми нешто друго закупило пажњу. Узимам у руке један часопис о путовањима. На насловној страни стоји: „Ваши снови могу постасти стварност“. У истом тренутку чујем крик. Трчим у ходник. Врата дечије собе се отварају шкрипећи, излази моја супруга и вришти. У рукама држи дечији мач, сав у некакој црвеној течности која капље на под.

— Рекао си да ћеш да почистиш сто. Узели су кечап, види овај ужас! — виче унезверено.

— Само се играмо, ја сам га убо мачем и цури му крв.

— Не, ја сам тебе!

— Не, ја тебе! — надвикују се деца док кечап клизи низ њихове мајице и слива се на под.

Узимам крпу и покушавам да обришем мрље. Схватам да сам преварен. Некакав зао дух који господари сновима намамио ме у мрежу својих лажи, увукао ме у своју прљаву игру и данима се наслађивао мојим немиром. Спуштам главу посрамљено и настављам да бришем мрље од кечапа свом снагом, али он се све дубље и дубље увлачи у тепих.

ТАВАН

Био некакав таван, на врху једне оронуле куће и у њему све што не треба: старе плоче, изношена одећа, похабане ствари, све сувишно, исцепано и лоше. Мирисао на плесан, лепљиву од времена и година, ону која се вечно увлачи у ноздрве, оштећује слузокожу, буди сећања, давна и заборављена. Када би се затворила врата од једва склепаних дасака, онај смрад минулог доба би пробио вратнице, па би се још неко време потмуло ширио, уједао за нос.

Сан би тако почињао. Голицавим прстима диркао би прво чуло мириса, подмукло и гадно. Онда би се чули звуци, тупо клечање, померање напред-назад, звонко стењање, лепршави врисак... Затим слике, искривљене, магловите. У једној би била она сама, па мајка јој, отац, сви на окупу... Весело је. Одједном нестају, једно по једно и последње, мирис крви. Језиком пружа да осети влажност на уснама, кад је запљусне метални укус усирене црвене течности. Буђење. Све је мокро. До голе коже. Следе напади хистерије, паљење цигарете, једне, друге, треће, плач детињи, јецање... Годинама, више се и не сећа када је почело то ноћно мучење, черечење подсвести.

Све Магдине успомене на детињство стале су у једну металну кутију чији се поклопац временом затурио. И баш тада, можда, почеле су да се роје мисли око породичне куће у селу М. Башта озеленела,

плодови тешки, савили гране, дотакли земљу, љубе је и милују својим соковима. Она у краткој белој хаљини, кад је повуче са обе стране, направи се лепеза, као у Кинескиње. Свиленкаста црна коса сплетена у кику, па украшена црвеном врпцом, њише се на ветру. Опет неко зујање, гласови неартикулисани, пијани од брзине изговора. Магда трчи кроз траву, досеже јој до колена, трчи и не окреће се, маме је јецаји, воде до вратница тавана. Гледа их, једва прилази, увек је зазирала од тог поткровља куће, сувише мрачно и усамљено место за једну девојчицу. Хвата металну дршку, мора, јер увелико у вашару звукова препознаје мајчин глас, као да се уморила, тешко дише... испрекидано... на моменте се претвара у крик. Трза. Не иде. Јаче! И већ је обема рукама обухватила кваку. Отвара! Стравичан приказ! Несагледиву тмину разбија светлост дана, сна. У дну тавана лежи Магдина мајка, раширених ногу, сукње изнад колена, руку поред тела, мирно спуштених. Над њеним беживотним телом је фигура оца, коленима јој притиснуо груди а шакама обгрлио врат, њихов отисак је остао као модра огрлица, свежањ плавих бисера.

Тог јутра Магда је коначно пронашла поклопац металне кутије у којој су стајале све успомене њеног детињства. Затворила је и дуго плакала. Сузе су звонко ударале о бакарну површину.

САВЕТ

Чекао сам у тами. Надао сам се нашем поновном сусрету. Међутим, није се појавила.

— Шта је ово? Реченице у јеловнику су сложеније и дубокоумније — рекао је, бацивши папир на сто и упутио ми прекоран поглед.

Подвукох написано, и започех поново исту кратку причу.

Чекао сам у тами, која се надвила над градом као непрозирни плашт. Надао сам се нашем поновном сусрету, и прилици да се извиним за све изговорене речи. Међутим, није се појавила, иако се свако вече у ово време враћала својој кући.

— Хм... — било је све што се зачуло из његових усана, док је гледаћи своју јарећу брадицу гледао у тек написане реченице.

— Зар не заслужујем неки сложенији и дубокоумнији коментар? — рекох шеретски, ишчекујући његову реакцију.

— Зар желиш књижевну критику за три написане реченице? Томе могу да се надају једино афористичари — прозборио је и одложио папир. — Очекујем готову причу за пола сата, и то довољно квалитетну да неко пожели да је обави.

— Е па и добићеш је, и то све са том твојом јарећом брадицом — промрмљах себи у брк, и бацих се на писање ове приче.

ПРЕВОДИЛАЦ

„Превођење поезије је као плес“, рекао је и пружио ми руку. Нешто у његовим очима ми је чудно засијало, као да ме искушава — смем ли или не смем. Дала сам руку и направила два корака унапред.

„Темељ је поверење“, наставио је, „и оно почиње оног тренутка, када пружиш руку и узмеш перо, завртиш се, напишеш наслов и пратиш корак свог песника. Корак напред, назад, лево и десно. Окрет, сложеница, изведеница, окрет. Ка мени, ка себи, спорије, брже. Црта и зарез, премиса и закључак, окрет, стави тачку и остави неизвесност.“

Пратила сам његове кораке, гледајући га у очи и наслућујући следећи потез. Али тај скок нисам могла да предвидим и сударили смо се.

„Понекад преводилац погрешно разуме свог песника. Понекад га не разуме уопште. Понекад се труди да га прилагоди себи, баш као што ти радиш.“

Тек тада сам приметила, колико јако сам га држала око врата и вукла к себи, обема рукама. Био је то страх од грешке, губљења смисла, удаљавање од оригинала, који ми се чинио савршеним... и којем сам желела да се приближим.

СУДАР И МЕШАЊЕ

Београд, слобода простора. Осећао сам лакоћу у себи док сам правио круг Кнез Михаиловом. Нова лица, познати стални шетачи, нови излози, уметници разних нивоа, музичари, баште, клупе у близини Робне куће „Митић“, камене коцке између бетонских плоча улице. Све то припада свима, ваздух, светло кад падне мрак, свој си на своме, нико те не пита ни о чему, можеш да причаш са свима о свему. Ток људи у једном смеру, повратак истих другим правцем. Тајна овог града је у доступности, слободи дисања, мишљења. Чесма за све, вода која стално тече и пије се на платоу између Академије и Филозофског наспрам „Сервантеса“, шпанског културног центра. Буђење, лепота, ново и увек ново јер овде су сталне смене, овде је све изграђено по ко зна који пут а да носи дух тог негдашњег. Живот од пуна 24 часа и опет се појављују нова 24 часа и опет све тече, јутро, подне, поподне, вече, ситни ноћни сати. Људи су ту, теку, ношени невидљивом матицом ове моћне улице. Не постојиш ако ниси прошао њоме, ако ниси виђен, ако ниси седео у неком кафеу, ако ниси нешто купио. Нешто те носи, препуштен си, осећаш се добро без обзира ко си, шта си, у шта верујеш, шта хоћеш. Све је једноставно, доминантно и невидљиво, осећаш се добро. Судар и мешање, наш лонац, дух изнад свега. Главни град свих малих градова, регија,

крајева, обичаја, карактера, дијалеката у којем се клањаш њему, његову говору, стилу и прихваташ, упијаш све што ти даје. Иза мене је остао још један шетачки круг.

ШКОЛА У ПРИРОДИ

Сцена се дешава испред зграде.

„То је — шта?“, пита стриц своју малу братаницу, док се шетају.

„Гобул“, самоуверено одговара дете.

„Голуб“, исправља је човек и понавља „голуб, го-луб“, делећи реч на слоге које наглашава, у намери да јој помогне.

Девојчица покушава да га имитира, али без успеха. Опет се чује: „Го-бул!“

„Не, не, го-луб“, упоран је и стрпљив стриц, као прави учитељ.

Она се замисли, па рече: „Птичица“. И отрча за мачком, која се, у међувремену, однекуд појавила и отерала голуба.

„Како се зове дете од мачке?“, било је следеће питање које сам чула.

Милан Манић

ПОМРАЧЕЊЕ

11.08.1999.

1991. Осам година пре фамозног помрачења Сунца, наставница физике Светлана, Шпринтерка или Спринтерка, како ко ју је називао међу децом, вероватно због хитрине покрета услед упадљиве живахности, однекуд прочита овај датум: 11.08.1999. Ја записах у свесци и преписах код куће те залепих са унутрашње стране вратанца регала — личног ормарића у којем сам држао књиге, школски прибор, али и где сам сакривао стрипове, чоколаде и још понешто. Чудио сам се могућности толике предвидивости једног астрономског феномена. Наставница је рекла да се зна и то када ће бити наредно помрачење, а да се може прецизно израчунати и неколико предстојећих. Више стотина година унапред! Ишчуђавао сам се над том чињеницом данима. Можда је то један од разлога зашто сам заволео физику и седам година касније уписао Електронски факултет.

Приближио се и тај дан. Ја сам се хвалио испред зграде како сам још на часу физике прибележио датум помрачења и како га очекујем већ пуних осам година. И док сам са нестрпљењем ишчекивао ретку небеску појаву, многи су једва чекали да се све напокон сврши сакривши се у своје домове или оставши на послу, намакнувши завесе и спутивши ролетне „како поглед не би несвесно био упућен

према Сунцу, а без заштитних средстава“ како је поручивала спикерка Дневника РТС-а 1999. Бадава сам им причао да се сете шта су нам стари говорили о посматрању претходног помрачења 1961. О нагарањеном стаклу или о тамној страни рендгенског снимка као о сигурним приручним помагалима ко није могао да набави специјалне наочаре. Долазиле су у обзир и маске за заваривање, пресавијени филмови или покварене дискете.

Дође и тај час. Сви се позатварали, само мој друг Миљан и ја на крову зграде са исеченим рендгенским снимком уместо наочара, кад се неко усред помрачења продра на сав глас: УААА! Био је то комшија Душан, још један живи створ што није поклекао тадашњој пропаганди која је од безазлене појаве правила смак света будући сећање на атомска склоништа, узалудно оживљујући страх од недавно завршеног бомбардовања.

Данко Б. Марин

НЕБЕСКИ ОТАЦ

Небески отац га је направио и није дозволио сину да носи његово презиме. Познати пилот се плашио да му не наруши углед син добијен у вези са гувернантом.

Пре два миленијума је Небески Отац направио неког револуционара, скромнишу који је нескромно проповедао о спасу човечанства, чак узимао батину и терао из храма трговце због спаса маса. Син „небеског оца“ је васпитан да верује у реч, дела од пре два миленијума и обећани спас од стране сина Небеског Оца. Био је добар католик, али животном школом као професор социологије одговорно постаје још бољи верник тројства Маркс-Лењин-Мао. Његов храм постаје планета, континент, држава и не узима батину, узима чехословачки аутоматски пиштољ шкорпион и јуришну пушку калашњиков! Он организује своје правдољубиве бригаде, бива и осветник понижених, опљачканих, тешко повређених немоћника. Не умишља да је Бог, он зна да Бог хришћана каже „ОСВЕТА ЈЕ МОЈА“ — удара делатно зликовце по зликовачким прстима због виђеног недела.

Син Небеског Оца приведен је неправедном суду. Осуђен од судије Пилата који није видео кривицу — окачен на крст и садистички мучен. Стари Римљани испод крста мучилишта сажалише се, убише га милосрдно копљем. Пре тог милосрђа се синак ту-

жно обратио Небеском Оцу. Син пилота је своју организацију оружаном борбом проширио, постао страх и трепет за корумпирано судство ликвидирајући немилосрдно „копљем“ неправедне судије новестаре Пилате. Апокалипсу је најављивао син Небеског Оца пре два миленијума, док у њу борбено улази син „небеског оца“ — пилота и бори се брутално против бруталног система! Апокалиптичар је био дрводеља, необразовани представник радничке класе, но и други је из исте класе али интелектуалац, професор социологије. Први неправедно убијен од неправедног суда је рекао да ће се вратити из мртвих због исправљања светских неправди, други је у затвору после фер суђења за које се потрудио.

Ако неко не зна ко је „први“ — заиста није битно и није битан тај ПРВИ, а ако се заинтересује за ДРУГОГ, нека зна да му је име Ренато, презива се по мајци Курчо и робијаш је у Италији: тамо га се може видети. Заврших причицу која нема ни пар везаних речи о патримонијалности. Наслов је само увод за самосвојне синове.

МОЋ УСПОМЕНА

Туга и радост се наизменично смењују. Понекад се успомене притаје и туга као да нестане. У биће се неприметно усељава радост. Постепено осваја сва пространства. Слеђена унутрина полако се топи. Облутак белутка привидно се смањује. Зачује се цвркул у глогу. Песма потока зором се разлеже. Чује се зуј пчела у цвету багрема.

И све траје до прве смене. У амбару, на жици, успомене стоје. Малено рухо дозива тугу. Она пробија и челик радости. Гнезди се свуда.

Ох, какву моћ имају успомене!!!

ПРОЂЕ И LAST MINUTE

„Пробила сам термин. Опет, ништа ново,“ помисли кад је постала свесна датума у коме се обрела. Некако јој време лети и ако одмах не уради оно што условно речено мора, готово је сигурно да ће оманути у датуму, да ће га промашити, да ће јој се извитоперити и да на конкурс неће учествовати захваљујући гомили оног другог што јој одвуче пажњу и време, у међувремену.

Ваљда има нешто и у томе да нема такмичарског духа па јој је скоро свеједно хоће ли се појавити, хоће ли нешто њено објавити, или се уморила од гањања строго одређених датума, редова, задатих тема... Можда су се и други уморили од њених реченица, стихова, афоризама, критике? Ко ће га знати!? Не жели да се посебно намеће баш као што не воли да се надмеће. Никада то није радила па неће ни у старости. Жели да је проживи што мирније и сталоженије јер је природа њеног карактера била таква да се за све и сваког нервирала, да јој је правда увек била на првом месту па кад уочи неку такву ситуацију, за час креће да се обрачунава са њом у стиху и прози, бар. Колико ће то далеко отићи нека и не сазна. О, шта све осим колико је сатира добачила неће сазнати за живота, шта све окусити, опипати, намирисати, видети...

Увек ће јој недостајати то незаустављиво време. *Panta rei*. Трен до трена, утом дође и животна смена, надао јој се већ или је не слутећи још. Често за мозаик понестане адекватног каменчића. Ако ништа, бар му се боја не уклапа или зафали неко ћоше. Кад промениш кафу, свака је црна и кад је скуваш врела, мирише, али укус, укус је различит. Довољно да је нешто препрженија, осетићеш.

И СВИ НИСУ ЖИВЈЕЛИ СРЕТНО ДО КРАЈА ЖИВОТА

Тек сад схватам татин цинични смијех који се простирао преко собе сваки пут кад би, читајући ми причу за лаку ноћ, наишао на реченицу „И сви су живјели сретно до краја живота“. Мој тада дјечији ум био је исувише наивно занесен животом да би схватио да бајке не постоје. Наслоњена на татино раме, збуњено посматрајући његов, мени тада несхватљиви смијех, сједила сам на рубу кревета док су моје ноге висиле у немогућности да досегну под, али глава ми је досезала до облака, снови и жеље до најдубљих предјела универзума, а машта још пуно даље... Тада још нисам разумјела зашто људи плачу и некако су ми били нејасни и онај татин цинични смијех на реченицу „И сви су живјели сретно до краја живота.“ и суза у мамином оку или дједов дубоки уздах кад би наредне ноћи, у некој другој причи, наишли на исту реченицу. Била сам исувише мала да разумијем њихову огорченост животом, али ипак довољно велика да је запамтим. Затим сам мало одрасла и моје су ноге досезале под када бих сјела на руб кревета, али глава ми више није досезала до облака. Снови и машта су се све више трудили да досегну космос, а све мање то успијевали. Затим сам још мало одрасла и глава ми се спустила на тек пар центиметара изнад рамена, а машта умрла стравичном смрћу бацивши

се чак из космоса на Земљу. И тако сам ја, преварена бајкама, без своје маште остала да сама, без проблема дотичући под ногама, збуњено сједим на рубу кревета не разумијевајући зашто одједном не живе сви сретно до краја живота. Тада сам замрзила бајке. Сада их мрзим још више. Свом дјетету никада нећу прочитати реченицу „И сви су живјели сретно до краја живота“. Не могу му наметати такву идеју, не могу му обликовати живот таквом врстом делузије, јер „заувијек“ не постоји, нико не живи сретно до краја живота, а жабе се не претварају у принчеве. Научите на вријеме своју дјецу зашто људи плачу.

СВЕ У СВЕМУ ЛЕП ДАН

Седим на тераси, али је тако мучно, киша роси, небо је тамно. Пролазе дечица, родитељи, а погледи иза прозора вире. Траже неку причу, заборавили су своју. Заљубљени парови романтично пролазе. Врева деце испуњава универзум. Кола журе у свој неспокој, а пешаци изговоре понеку љутиту реч.

Ја сам попила кафу на тераси, дишући свежи ваздух. Испунила сам се топлом мишљу. Успела сам да ме радост не боли. Све у свему, био је то леп дан.

ПАС КОЈИ ЧЕКА ГОДОА

Једном сам се затекао у једном безљудном селу. Тешко је описати онај прави осећај. Промена је била велика, из многољудног града у безљудно село. Кре-тао сам се полако и опрезно; свуда шибље, висока трава, ретке посустале воћке. Птице су ме пак опомињале да у том неконтролисаном густичу и те како има живота.

Видео сам много нахерених капија са давно зарђалим катанцима, запуштених кућа оштећених кровова, порушених плотова.

Слика ме толико узнемирила да сам одмах кренуо даље, путем који такође беше зарастао у коров. Благи ми ветар милује лице, као да ме храбри. Казујем му неке речи, таман толико да му дошапнем да сам жив. Застајем крај неког празног гнезда. То се не да видети, али, и те како се осећа празнина у том гнезду. Тако је, сигурно, и у напуштеним кућама.

Онда, јасно, као да стварно бива, чујем смех веселих дечака. Нисам сигуран да ли ја то призивам детињство или оно мене. Мисао о пролазности ме опомену да пожурим. Некад село пуно сељака данас је безимено и без домаћина.

Изненада сам наишао на псето. Веома старо псето. Пришао сам му сасвим близу. Пас ме мало дуже посматрао, потом ме оњушио, а онда је његова глава клонула. Како ли је спознао да нисам онај коме

би се обрадовао. Позвах га да пође са мном. Не уображавам, одмахнуо је главом. Дуго сам оклевао, а онда сам продужио даље.

Кад сам се касније вратио, пса није било на путу. Одлучио сам да га не тражим, да се не мешам у његов живот. Ипак сам и ја једном, најискреније, зажалио што код себе нисам имао једну велику кост са доста меса, или једну врућу векну хлеба.

ИЗБЕЉУШТЕНКО

Родио се Милан. Буцмаст дечачић, светле косе и плавих очију.

— Све је на матер. Убав, убав, убав... маџуско.

Сви се радују у кући. Стигао наследник. Позивају се комшије, рођаци. Честита се. Наздравља.

Бака Станија незадовољна, тужна. Само једном унука добро погледала и више ни да пригвири.

— Теби се, мајко, унук од првог дана нешто замерио? — бојажљиво ће снаја.

— Па, замерио се. Што се неје метнуо на башту, па да је црн, црн, црн, па убав. Него се избељуштио, кано да је из сирутку излегал.

ПРСТЕЊЕ

Држао ме чврсто за руку и готово вукао за собом. Једва сам сустизала његов корак. Окретао се повремено, тихо и брзо ми говорио: — Пожури.

Нисам осјећала зној само по одјећи слијепљеној уз моје младо, крупно тијело — капљице зноја сам осјећала и у очима. Мутиле су ми вид. Спуштеног погледа зурила сам у узбрдицу којом смо се пењали, настојећи заобићи неравно камење које ме је боло кроз кућне папуче, на брзину навучене на ноге. Срце ми је убрзано куцало и све сам теже дисала.

Одјекнуо је јак пуцањ, а онда други, трећи... Застали смо. Истргнуо је моју руку којом сам га чврсто држала и не окрећући се, потрчао. Стајала сам и гледала како трчи уз брдо. Попео се на мало веће проширење и стао. Нагло се окренуо и погледао доле према мени.

Хтјела сам да га зовнем, да га молим да ме не оставља саму, боље да ме убије... Али ништа нисам могла рећи. Ћутала сам.

Он као да је разумијео моје ћутање и дотрчао до мене. Гледала сам га погледом вјерног пса кога је господар помиловао по глави и свом снагом му стегла руку. Склонио ми је руку, снажно ме ухватио за прст и почео ми скидати наш вјенчани прстен. Није ме гледао у очи. Тихо, али брзо је рекао:

— Четници само што нису стигли. Ти не можеш брзо трчати. Убиће те. Узећу прстен, да га они не узму.

А онда као да се предомислио, погледао ме и додао: Узећу и овај други, боље ја него четници. Испустио је моју десну руку и брзо са лијеве скинуо вјеренички прстен.

Отрчао је уз брдо, носећи моје прстење. Гледала сам у још увијек испружену руку без могућности да савијем прсте и да се помјерим.

Нестао је иза првих борова, док су до мене све јаче допирали гласови које нисам могла, ни жељела, разумјети.

ЧОВЕК СА МОЈЕ РАСКРСНИЦЕ

Баш овог последњег дана лета ја бих да вам испричам о необичном феномену из мог краја — са моје раскрснице.

Није ово прича о уличном полицајцу каквог се сећам из времена детињства док се живело у кући чије је двориште излазило на (тада) главну улицу. Додуше, волела бих да такву слику и данас видим, после деценија што прођоше. Нажалост, њих нема, (мада нам нове власти 2000-те обећаше), њих правих чувара нашег мира и домова и улица наших.

Али оставимо то сада! Можда је прича, слична овој мојој, и вама позната... Можда и ви имате свог „чувара“ улице... Раскрснице? Месецима већ, већи део пролећа и лето цело, он је ту као реликвија нека. Пре безимена сенка Човека какав је некада, ваљда, био.

Одлазећи почесто из Јагодине за Београд, или другде, при повратку бих ухватила себе како погледом ту особу тражим, а волела бих да је не угледам. (То, наравно, посебно од момента кад схватих да он све мање на неког „упосленог“, а све више на човека-бескућника почиње да личи). А, као за инат, увек је, поново, био ту и све мање глумећи упосленост... Погледа све празнијег... Одеа све изношенијег.

У међувремену и асфалт је раскрсница добила, померене су машине и оне гомиле ивичњака... Само

он, као ходајућа сенка, остаје да нешто „пази“ и „обилази“. Задњи је дан лета. Ветар се већ претећи устремљује на дрвеће и цветове посађене на раскрсници који прецветавају и пате, а мрак се већ много раније усељава у дворишта и наше домове.

Данас га опет, одлазећи у куповину, угледах на раскрсници. Угледах и претрнух. Схватих да долази „крај представе“. Неће више моћи глумити упосленост. А већ сада, под окриљем мрака који раније пада, бацивши поглед са терасе, видим обресе човека нагнутог над контејнер. (Има их неколико ту, на „чуваној“ раскрсници)

Можда ће сопствену глад и заварати уз помоћ контејнера, али да ли ће моћи одглумити да има где да преспава ако је већ то — ЧОВЕК БЕСКУЋНИК. И коме ће то одглумити кад и до сада никоме није било битно шта се с њим даље, до јутра, дешава... И да ли још по која мрва достојанства у њему обитава.

А ми, житељи овог насеља, да ли би могли препознати даљу намеру и замисао једног човека који изнова остаде, силом природе, без „посла“? Судбину једну... А био је ту уз нас... Видљив, а углавном невидљив... Самозвани „чувар“ наше улице... Човек из нашег краја.

РАЗГЛЕДНИЦА

Нико више не шаље разгледнице. Ретко да и постоје. Мало ко пише и писма. Поштари углавном носе рачуне, одређених дана у месецу. Успут, сваког дана, решења, тужбе, жалбе. Ново доба.

Разгледницу добих без поштара, лично уручење уз пољубац. Унучица направила од странице кутије од кокица. На једној страни слика из цртаћа. Мој мали пони, лети озвезданим небом. На другој, каже нацртала је мене. Видим, срце и круну. Написала, волим те.

— Откуд ми круна на глави? — питам је.

— Краљица си, летиш као тај коњић и просипаш љубав — осмехнуто рече.

ЈУГОСЛАВА

Ово је прича о нас три: Маји, мени и Југослави, када смо биле мале. Маја и ја смо биле један табор, а Југослава други. Ишле смо у исту школу. Маја и ја у једно одељење, Југослава у друго.

Југослава је била висока за наш узраст и изразито крупна. Имала је несрећу када јој је било четири године, да је на њу с леђа скочио вучјак и оборио је на земљу. Од тада она није била сва своја. Шок који је доживела оставио је последице на њено ментално здравље. Била је лош ђак и чувена по томе да је воле-ла да бије другу децу.

Маја и ја смо биле најбоље другарице. У мојој згради је становала њена бака код које је често долазила на по неколико дана. Тада смо заједно ишле у школу. На пола пута до школе била је Југославина кућа. Стрепеле смо од сваког могућег сусрета са њом. Кад је угледамо да је одмакла испред нас, застајале смо да повећамо растојање и молиле Бога да се не окрене и угледа нас. Али некад је сусрет био неизбежан. Она би нам се силно обрадовала, а нама су почињала да клецају колена. Требало је опрезно разговарати да је нешто случајно не узнемири, јер ето нама батина. Била је тако снажна да нисмо имале шансе да се и здружене одбранимо, једино да се дамо у трк и побегнемо. Али, зачудо, умела је да буде брза и тешко нама кад нас стигне, добијемо још веће

батине. Волела је да нас бије у друштву. Кад сам сама ишла у школу, једнако сам страховала, али не памтим да ме је икад тада ударила, потражила би другу групу да се њима придружи.

Једном нас је на великом одмору измлатила, заједно са још гомилом деце, она сама против свих. И ту се ми одважимо да је пријавимо нашој учитељици. Очекивале смо да ће она да предузме спасоносну мисију и да нас коначно спасе. Уместо тога, уследило је разочарење: учитељица је рекла да је се клонимо. Ми смо завапиле да то и чинимо, али да нас она напада без разлога. Немојте да је изазивате, гласио је други савет. Ма не изазивамо је, браниле смо се опет. И тако у недоглед, она нама савет, а ми одговарале да управо тако и поступамо.

Тако смо схватиле да од Југославе нема спаса. Нико јој ништа није могао, па ни, у нашим очима, свемогућа учитељица.

Прошло је много година од тад. Никад је по завршетку школе нисмо сретале. Нестала је, као и земља по којој је добила име. Волела бих да знам шта је данас са њом, скоро сам сигурна да нас у овим годинама не би умлатила, да нас сретне.

ПЈЕСМА

Било је то чудно, нешто што се није уклапало у тај рат. Та пјесма требала је потицати из неког другог времена. Чуо је само пар стихова и музику — била је некако заносна, популарна, и у суштини позивала је у рат — за коју он до тада није био ни чуо, али чак физички осјетио се на неком другом мјесту, ван времена. У његовој земљи раније су се пјевале те пјесме, иза претходног рата, након којег је анонимни младић одрастао. Одростао је с тим пјесмама. Али он се више није налазио ту, као ни у прошлости. Нешто није до краја схватао. Било је то нешто што је препознавао, али што суштински — и што је било несхватљиво — није било дио њега.

„Била је лаж“, хтио је написати на крају, поставши писац, деценијама касније, у једном од многих непроспаваних јутарњих часова. „Анонимни младић није хтио ни против кога да ратује.“

Једино што је успио да артикулише тог давног дана била је нека врста полудјечачког, полуироничног смијешка, недовршеног питања, мисао о бесмислу и глупости једног и другог рата, догађаја који се понављају, и на које дуго времена неће добити одговор.

Рат је почињао и трајао дуго.

ПОГРЕШНА МЕТА

Ајли Ги је стајао сам на површини астероида двадесетак мерних јединица од места на које је спустио свој шатл. Још од како га је Нуи Ни напустила, ум му је био испуњен горким осећајем безнађа. Чинило му се да је најнесрећнији Уи у галаксији. У том тренутку је коначно надвладао отпор свог разума и потегао стари хемијски пиштољ, породично наслеђе, у намери да се убије. Зрно је требало да направи круг око астероида и врати се на полазну тачку погађајући га у леђа. Али, иако је чекао готово пола дана, ништа се није десило. Разочаран што није био у стању чак ни да се убије тужно се одвукао натраг у шатл где га је чекао брат.

Од тада је прошло много миленијума.

Арнолд Буковски је управо слетео на Авалон, како су они на Земљи баш пет дана раније назвали овај новооткривени астероид. Њему и двојици његових колега био је задатак да овде поставе одашиљач за навођење рударског дрона, аутоматизоване машине за ископавање руде у свемиру који је требао да ову каменчину преради у нешто људима корисније. Једва да је прешао и десет метара када га је изненада погодило нешто, право испод груди. Микрометеорит, пролетело му је кроз главу. Шта год да је, средило га је, овде му нема помоћи. Без атмосфере доћи

ће му крај за мање од минута. Одакле ли је то чудо уопште и дошло?

Ни на крај памети му не би пало да је метак, који га је управо погодио, испалио очајни ванземаљац у далекој прошлости на астероиду неколико милиона километара даље. Зрно је кружило у далеко ширем луку него што је Ајли Ги мислио, али је ипак погодило мету. Само погрешну.

НА БРДУ

Опет ме одгурну као да сам нико и ништа, као да јој не значим ништа, а таман помислих да сам се приближио довољно да ме омирише и пожели то урадити опет. Опет се разочарах и прогутах кнедлу.

Од толико кнедли ми је већ зло.

Сједох на клупу на брду изнад града. Около само камењар и трава и понеки прастари камен. А сунце жеже и ја му се дивим кроз затворене капке.

Ћопи поред мене као да је питала може ли сјести и ја објеручке прихватио да може. Не отварам очи, кажем:

— Дошао сам овдје да будем сам. Шта ћеш ти овдје?

— Дошла сам да будем сама.

И тако смо нас двоје били на брду сами.

Причао је како не вјерује у духове, како само оно што је материјално може постојати, и како кад човјек умре, то не значи само престанак пумпања крви кроз организам, него и оно што бисмо ми обични људи назвали излазак душе из тијела, а то је заправо гашење осјетила, и престанак интерпретације искустава стечених чулима у сивој маси, у циљу одржавања тог хуманоидног робота сатканог од ћелија које су се увезале да би се геном, баш као код једноћелијског организма, могао дијелити.

Као, ето, причао ми је, наш ген има тежњу за преживљавањем, и тако се он претаче диобом ћелија, а код нас хомосапиенса, дакле, сисаваца који су се развили током неколико стотина хиљада година дуге еволуције, или боље рећи, милиона, те ћелије које у себи преносе тај геном, „схватиле су“ да је најбоље помијешати се ћелијски са ДНК другог неког ћелијског организма, те тако појачавши генетску смјесу, преварити колоније вируса, па и бактерија, које су таман што су научиле како наудити тијелима наших предака, сада одједном суочене са комбинацијом генетске смјесе потомка, па опет тако изнова.

И углавном, прича он мени како та душа не постоји уопште, како је то само метафора за перципирање и сопствено предочавање искустава које се скупљају као слике догађаја у већ споменутој сивој маси,

опточене оним што зовемо емоције, а заправо искуственом реакцијом на појаву те одређене слике, па ми говори да то није љубав, него само чупање одређених хормона које производе наши организми (велике марионете наших генетских јединки) да би сигнализирало сивој маси да је управо та појава, рецимо нека особа, нека форма уз коју имамо сигурност у нашем процесу дијељења ћелија које ће пренијети тог генчића маленога у ново тијело, у нову организам-машину, која ће се борити са другим организмима, да их надјача, да би се кроз та нова тијела тај геном преносио с кољена на кољено, оно што би се рекло. И тако слушам док прича, а ни не зна да је мртав, а ни да сам и ја мртав.

ПРЕВАРАНТ

Узме човек хипотеку на кућу, а затим кућу преправи тако да све преградне зидове и подове/плафоне између спратова уклони. Остало је само једно купатило, као коцка, и на његовој горњој плочи велика папрат у саксији. Изгледало је то ефектно, модерно. Ипак, таква се кућа више није могла лако издати.

Боравио је привремено у једном делу тог пространог и високог стана кад му једном приликом неки познаник сврати у посету. Изненађен јеком, упита:

— Шта је то?

— Амбар — одговори преварант.

— А шта ће вам амбар? За жито?

— Не. За папрат.

Познаник се обазре и видевши само ону једну велику саксију, заћута. Оде.

Најзад, преварант није имао одакле да врати паре. Новац је уложио у нешто друго, тајно. Мора се живети. Кад је дошло време да се хипотека наплати, није имало од чега. Када су дошли да преузму кућу, схватили су да је више неће продати према проценој вредности, већ много ниже.

Извршитељи — или њихови налогодавци, почеше да већају како да се освете. Тужбом или...? Не знамо шта су решили јер не знамо ни какви су то типови били. Пратили смо само преваранта.

ЖУРАВА

Журава... река које нема! У нека стара времена, сплаварење Журавом, речицом која је текла кроз Мачву и село Глоговац, за нешто већу децу, а богами и мало млађе момке, било је највеће задовољство и разбибрига.

У време киша, кад Журава набуја и почне да се отима из свога корита, оном истом жестином, којом се груди најлепших мачванских девојака отимаху из уских јелека, код цркве глоговачке, у колу, за Петровдан — укротити ту речицу, бар на овај дечији начин, за свакога од тих малих сплавара, значило је, да ће за коју годину, засигурно бити један од најбољих момака у селу...

У овој необичној лепоти надметања и „мушког“ доказивања, уживали су сви млади Журавчани који су имали своје колебе* у Старом селу, а понајвише, Жића Крсмановић звани Орке и Мића Катић — врли потомак чувеног буљукбаше и војводе из српских устанака, Симе Катића Прекодринца. Ови млади исписници, врсници по школи, комшије и колебари, спуштали су се негде од Маркове колебе, где је Жура-

* Колеба — устањени и незаменљиви израз за колибу у Мачви. У стара времена, најчешће објекат ван насеља, покривен сламом за смештај људи у непосредној близини усева. Прим. аут. — ко(д) 'леба

ва била најдубља — све до под Богатић... и назад. Неустрашиви као и њихови преци, који склањајући се од турског зулума, препливаваше плаховиту Дрину и насељаваше шумовиту Мачву, нису много марили за прекор или грдњу својих строгих родитеља... Колико пута су се, без намере да то заиста учине, успут окупали у леденој води и колико пута су богат улов шарана вадили из мокрих пртених гаћа, на жалост потомства, нигде није забележено а ни упамћено...

У народном предању, сачувано је једино то, да је „конструктор“ овог сплава, био стари прекаљени ратник, солунац, Марко Крсмановић Николић. „Тајна“ његове израде није се одржала у немирним временима, као ова прича. Но, најважнији делови сплава, због којих су ови непоколебљиви сплавари, још дуго, дуго носили последице у виду модрих масница од трновите шљивине шибје, никада нису заборављени. Била су то тек три или четири снопа шаровине и једно повеће крило плота разграђено у Крајчиновића забрану, због кога марва упаде, сатре и поједе сав Коларића бостан.

И како стари, ђед Бора Крајчиновић упамти и принесе потомству, ни Мића, ни Жића Орке, доказано понајбољи момци у селу, на батине се никада никоме нису пожалили.

Једино за чим су заиста жалили те године, био је слатки Коларића бостан.

Зоран Николић Мали

БУРИДАНОВ МАГАРАЦ

Кад изгубиш коња, нађеш магарца. Изгубиш девојку, нађеш распуштеницу. Нађеш удовицу...

Са обе стране рецка. Као у картама. То је задовољство. Резултати су једнаки, а задовољство обострано. Боље од самозадовољавања.

ПРСТЕН

Рекла је да је изгубила вријеме и да га не може наћи. Између кухиње и купатила нестала су јој четири пуна откуцаја сата, а све три сребрне казаљке поклопиле су се на позицији јединице које није било.

Чмичак који би јој сваког пуног мјесеца израстао на лијевом оку је трепнуо.

Он је уоквирио слику погрешне жене и дуго неће моћи са стакла оквира да очисти буђ која се на њу изнова хватала. И на слику и на жену. Није схватио да погрешан избор направиш само једном, а због њега се кајеш много пута.

Зауздала је пса изашавши на двориште, који је поштару пријетио да ће му ући у ноћне море. Из љетњег дана јесењег поподнева негдје средином михољског љета, дути низ птица јој је указао да није срушила дрворед његових чемпреса. Изнова ће је будити цвркут птица лажући је да је прољеће, оних истих рођених преваром природе и уинулих првим зимским данима који се овом топлином најавише.

Ставила је претежак прстен и рука јој је потонула у воду. Ако скине прстен, изгубиће њега, ако га задржи, потонуће цијела и изгубиће себе, у несигурности и недоумици на смјене плива и дави се. Докопа се на тренутак копна и у жељи да опере своје, блатом и његовим лажним ноћима запрљано, уморно лице, крене руком са прстеном ка води и поново потоне.

Дан ће провести удављена у мочварама прошлости.

УДВАРАЧ

Кренула је да се види са вереником. Стигла је десетак минута раније. Разведрило се, дан је био пријатан.

„Неје си пала киша данас“, пренуо је из размишљања глас непознатог мушкарца у раним четрдесетим. Изненађена, ништа није одговорила.

„Реко', неје пала киша данас. Знајете ли кол'ко је сати?“

Погледала је на мобилни и одговорила.

„Неког си чекаш, м?“ Мушкарац је имао неодољиву потребу да настави разговор.

Девојка није одговарала.

„Зошто нећеш с мен' да си разговараш? Много ми се допадаш. Увек сам си сањао о такву девојћу сас плаве очи како море...“

„Молим Вас, оставите ме на миру, ја Вас не познајем...“, рече девојка.

„Неје си то проблем, ће ме упознаш, еве, зовем се Радисав, из Врање сам, овде си работим, разведен сам и такој. 'Ајде све ће ти испричам, сам' да попијемо кафицу...“

Девојка се померила неколико корака даље од места на којем је стајала пре тога.

„Ау, мори немој да си бегаш, ја сам си цент'амеи, све на ниво.“

Утом је девојку позвао вереник рекавши да је гужва у превозу и да ће мало да закасни.

„За колико стижеш?“, упитала је она. „У реду, чекам те.“

„А, тој ли си ти је момче? И ја могу да ти биднем момче, ће те водим да си ми видиш мајку, ће те заволи, много си убав дом имам, сас две терасе! Ајде, ће попијемо кафенце и све ће ти рекнем...“

Удварач није имао намеру да одустане.

„Ће нам бидну лепа деца сас плаве очи како небо, ц'л век сам си сањао такву како тебе...“

Узалуд се девојка померала све даље и даље, он је настављао са причом.

„Ако ме не оставите на миру, почећу да вичем“, повиси тон девојка изгубивши стрпљење. На сву срећу виде да јој се приближава вереник. Црвена у лицу од љутине таман заусти да му се пожали, кад је „удварач“ предухитри.

„Господине, морам нешто да ви замолим, да си ме заштитите од овуј Вашу девојћу, ма'третира ме, набацује ми се, а ја сам човек сретјно ожењет, срамота. У свој век несам доживео такој нешто...“ рече брзо се удаљивши од њих.

Вереник у шоку погледа девојку која од изненађења не успе да изусти ни реч. Њих двоје кренуше ка колима, а по мимици и гестикулацији рукама, видело се да ће објашњење веренику потрајати...

ПЕНЗИЈА

Марко се пробуди и погледа на сат. Тачно је седам. Од када је у пензији, увијек се буди у то вријеме. Устаде из кревета. Зидове гарсоњера красиле су медаље и похвале. И слика младог, наочитог космонаута.

Са руским колегама, прије много година, учествовао је у мисији којом је велики астероид разбијен и скренут са путање ка Земљи. Дочекан је тада, у свом Београду, као херој. Пред Скупштином, клицало му је стотину хиљада људи. Али, убрзо након мисије је пензионисан. Устврдио је да је власт корумпирана! Одмах су се јавили стручњаци који су изнијели своја виђења како астероид А77027887, прозван Армагедон, не би ни ударио у Земљу, да су ранији прорачуни били погрешни и да су узалуд бачене огромне паре. Руси су о свему мудро ћутали. Марко и његова мисија пали су у заборав.

Старац устаде из кревета и пристави воду за кафу. Док вода проври, вратиће се из купатила. Али у кутији кафе је било тек још за овај ритуал. Из табакере извади мотану цигарету и припали је. Отпухну неколико димова и бучно сркну кафу из филцана. Сервис је давно добио у Сарајеву.

Са Врачара ће се спустити на Калемегдан, да прекрати вријеме, док му не стигне порука из банке да је најзад пензија легла. Већ касни и данас је задњи

рок. Срећом, градски превоз за пензионера поново је бесплатан, изборна је година.

Дуго је уживао у предивном погледу на ријеке које се грле. Потом се лагано спустио Кнез Михаиловом до Трга Републике. Трг је по обичају био крцат свијетом, али Марка одавно нису препознавали на улици. Изненада, пред старца бану млада новинарка са микрофоном у руци. Њен колега сниматељ, у стопу ју је пратио.

„Господине, молим вас, шта ви, као обичан грађанин, имате да кажете за иницијативу о поновном увођењу смртне казне?“

Марко застаде само на трен:

„Ма, каква смртна казна, дајте ви њима пензију, па нека живе!“

Љутиито одгурну микрофон од себе и жустро настави даље. На дисплеју његовог старинског мобилног телефона стигла је порука. Легла пензија!

СКЕЈТБОРД

Пиши — каже ми принцеза у фармерицама које обуче након пријема, њену адресу су ми поцепали они који кажу да ме воле, а принцеза још у мислима игра скејтборд из младости. Док дочекује високе госте из целог света, пита се што ме нема, одговор јој шапућу јесење кише и маглена копрена што се надила око Јасеновца.

БАКА БОСА ИЗ БЕБИНОГ НОСА

Беби Лоли цури нос. Жуто па зелено. Мама Мара не може да спава. Тата Лака је уморан.

Лака не штеди финансијска средства. Набавља мали кућни апарат. Суверени сисач синуса.

Једну страну цевовода качи на моћни паро-усисивач, другу на сићушни Лолин нос. Дренажа. Спремиште је пуно љигаве зелене масе. Мара празни магацин у сливник.

Из нужника ноћу допире клопарање. Лака затиче смежурану зелену старицу склупчану у кади. „Листови љутића изванредан су извор витамина Ц“, каже бака Боса. Зуби јој звецкају по емајлу. „Сузбијам солидан скорбут“, додаје.

Шумско биље бере Лака дуж каљавог сокака. Од фебруара до маја. Мара сецка пупољке, листове и кртолице. Боса очас посла стуче силну чинију салате. Уз рибану корицу лимуна надокнађује мањак нутријената. Кожа јој је блиставожута.

„Не ходам због хемороида“, ромори тужно бака. Лака љушти бели лук зимац и цеди домаће сирће од оскоруша. Бере отровне плодове љутића. Боса конзумира знатне количине чаја. Расте у сјајну ситну рибу белицу.

Чува своју баку Мара у здели крај плакара. Породица је здрава и мирно спава.

ХРАМ

Коначно се у сали за пријем и прославе наше заједнице све смирило, сви су отишли својим путем; била је права гозба — попило се и појело преко мере, остале су на столу празне чаше и флаше пива, вина и сокова, овали и тањири са есцајгом и остацима роштиља и хлеба. За столом је остао само Јосип, наш председник, задовољан урађеним, а пре свега задовољан самим собом.

„Пет пуних година смо рестаурирали наш храм, намицали донације, вијали пројектанте, дозволе, мајсторе и раднике. Три пута смо одустајали, исто толико пута поново започињали радове. Сад се обновљени храм шепури у дворишту, никад сјајнији, никад лепши и изазовнији. Сутра је фешта отварања. За своју заједницу сам обезбедио три стотине места на отварању храма. Таман да све уклопим, а никог не увредим. А сутра је и мој дан. Сви ће ми честитати, а главни играчи ће ми пружати руку испред камера говорећи — док је таквих као Јосип, ми не бринемо.“

И таман кад је хтео да крене и закључа дом, зазвонио је телефон. Онако како само телефон уме — злокобно. Смешак му се заледио. Мало је сачекао, па је подигао слушалицу.

— Јосипе, добро вече. Савић овде. Из службе.

— Реците, Савићу.

— Мала промена плана за сутрашњу свечаност, Јосипе. Имаш 150 места за своје; редукуј списак. Не најављени долазак пет аутобуса са важним гостима. Жао ми је. Ујутро ми достави нови списак.

— Али како, свима... Па онда боље да нико...

— На то, Јосипе, и не помишљај. И не заборави ујутро списак. Довиђења.

Јосип је сео у своју фотељу и остао тамо два сата. После је позвао свог заменика, дао му упутства за сутрашњи догађај и нестао из града.

Свакојакe гласине су колале последњих година о Јосипу. Неки човек се појављује у дворишту храма кад је ведро небо и месечина, али нико не може да тврди да је то наш Јосип.

МАЛА ПРИЧА, НИКАД МАЊА

Ма, престаните да нам одузimate! Моћници света, не отимајте нам више. Доста је. Зауставите се, већ...

Најпре сте почели по мало, са сваког краја земље. Државе, хеј! Па није то тек тако. Заједничко, наше. Могли смо свуда, у свако доба. Безгранично. Равноправно... По жељи. Пријатељски. Рођачки. Присно. С пуним поверењем.

Онда смо почели да нестајемо... Држава, додуше. А ускоро са њом и ми...

Никада више исти. Никада више, они некадашњи. Своји на своме.

Туђинци. Странци. Затворени у своје сведене територије. Нема тог микроскопа којим се можемо довољно јасно уочити на карти света. Невидљиви скоро до безначајности. До ишчезнућа.

Само смо још у причи. Малој, никада мањој...

ПАСТИРСКИ КОЛАЖ

Вековима се Пастир борио са човеколиком аждахом, не би ли је сатерао у божје стадо. Када је прошао кроз замке, када се испунио детаљима душе, угледа замак који је пресецала судбина. Онако успут, угледа свемирску играчицу, како врти свест око малог прста. Соколови прхнуше, веверице скочише, кад га Пастирица замота у коло: замковито, огњевито, увежбано, навежбано, силовито, ведровито и наравно, наоколо плаво. Пастир не би био пастир, да не поскочи на дрвеног коња. Чекали су га облаци, па се лати узда и копаља. Али љубав упознаје себе и када се не препознаје. Она се препознаје, као да се никада није упознала. Увек се буди на пола пута, како би другу половину брже прешла. Насмешише се Пастирове очи, кад препознаше Пастирицу. Одлучи, да више не дере коње, да више не јури але. Дошло је време, да се приволи царству! Сада је љубав била могућа. Са једном замком. У једном замку. Љубав је била могућа. У једном замку. Са једном замком.

ШАХ-МАТ

Био сам затворен у кућу, додуше својевољно, као у самицу. Потрудио сам се да урадим понешто што надилази запостављене радне навике. Машио сам се не баш лаког али ни јуначког задатка. Растребљивао сам дрангулије и успомене из ормана.

Не могу да износим све детаље јер би то потрајало, али тек толико да знате да сам се прво играо са колекцијом аутомобилчића и ваљао се по поду, као дете. Затим сам прегледао дијапозитиве из прошлог века и уочио да смо се тада смејали. Како је то време брзо ишчезло?!

Нескромно сам се дивио својим пожутелим дипломама. Ја сам био стручњак и зналац. Градио сам мостове. Ти мостови су одавно порушени.

Однекуд се појавио и стари телефонски именик посве искрзаних корица. На првим страницама, али и на преосталим, крај имена су били означени крстићи. Изгледа да су сви моји пријатељи одавно на оном свету.

Пријатељи су ме звали — кочничар. Дивили су се мојим могућностима да зауставим баш свакога ко покуша да пређе моје границе, као и „зидању“ ограда које ни надљудско биће не би могло да прескочи или да прође кроз њих.

У најскривенијем углу ладице лежала је црна масивна свеска. Мислио сам да сам је одавно бацио.

Та свеска је похранила најмрачније и најскривеније забележбе о другима. Проклета радозналост ме је још једном натерала да је отворим.

Бележио сам и најситније слабости и пропусте својих пријатеља и користио их да се узвисујем. Нису они били мене вредни. Био сам препаметан.

Ја сам се дивио себи — како сам само био доследан и истрајан у одбрани — и наговештаја и покушаја приближавања. Био сам врстан шахиста. Целу партију сам имао у глави.

Сад, додуше, увиђам, нисам био нимало мудар, али нема више никога ко би могао да потврди да то јесте или није тако.

СУМРАК БОГОВА

У недјељу сам посјетила Маркизино бивше имање. Сва здања су празна. Њене коке, гице, краве, вјерни пас Фидо одлучили су да не могу да живе без своје господарице. Не знам шта се даље збило с њима. Месо које је Клара прекјуче довукла из контејнера мирисало је на Фида. Цигле су, напротив, остале исте. Чак и у соби гдје је држала нас дјецу. Миловала сам неко вријеме каишеве које сам некоћ покушала да прегризем, прстима прелазила преко отисака зуба. Људска бића заиста нису створена за слободу.

Никада нећу заборавити Маркизине руке, прошаране венама као делта Нила. Клара и ја смо биле задужене за купаоницу. Свако јутро, посматрале смо Маркизину наготу како, попут старог теретњака, тоне у мед и магареће млијеко. Маркизине руке, тако њежне, чиниле су грубе ствари. Прво сам то чула од Кларе, али нисам разумјела. Сљедећу ноћ, чувари су дошли по мене. Маркизине руке, као делта Нила, улијевале су се у сва корита. Послије смо у купке додавале више млијека да Маркизине руке буду што мекше.

Моја свеска сурово бачена у кут собе је значила да је на њеним маргинама Маркиза открила тајну. Исте вечери, Лаззару се губи сваки траг. Тражила сам га свуда. Лаззаро! Лаззаро! шуштала су поља дувана. — Нико се не зове тако, презриво им је одгово-

рила Маркиза. Када су угасили свјетла, Клара ми је шапнула: — Одвели су га. — Гдје? — Далеко. Сутрадан сам у радној соби кришом тражила по глобусу Далеко, али га нисам пронашла. Маркизино око се увећало од тада и било је ту када сам радила, спава-ла, купала се, јела. Брала дуван. Маркизи се никад није смјело рећи не, чак ни онда када је тражила неизрециво, а ја сам ипак понављала: Не! Не! Не! Мјесец. Два. Онда је Маркиза набавила каишеве. О томе никада ни ријеч нисам рекла Клари. Шта, уосталом, може да се каже о неизрецивом? Маркиза је послје написала књигу о томе. Наводно је то била љубав. Ја још увијек по глобусу тражим Далеко.

КАРМА

У основној школи није могла да је се реши! Амбициозне дебељуце која је врло наметљиво, по сваку цену, желела да се дружи са њом. Избегавала је на све могуће начине јер није могла да поднесе њено самопоуздање — без покрића и агресивност прикривену претераном љубазношћу. На њену несрећу, уписале су се у исту гимназију. Случајно, а можда и не? Чак су се нашле и у истом разреду! Уз велики труд, успела је да се пребаци у други разред у супротној смени. Одахнула је... Дебељуца је нашла нову жртву којој се наизглед дивила, а дубоко у себи — завидела и мрзела је.

Како су године пролазиле, заборавила је на своју некадашњу прогонитељку. Време је било испуњено студирањем, дружењем са људима који су јој по свему били блиски, заљубљивањем, а затим и удајом за човека кога је заволела... Срећа је била потпуна када је родила прво, а убрзо затим и друго дете. Али, карма је то! Није се изненадила када је сазнала да је све амбициознија, а мање дебељуца, љубавница њеног мужа. Сада је сигурна да је то знала још онда — у основној школи.

ЗРНО

Ушао је у продавницу оружја. Пришао му је крупан продавац са брадом и брковима, питао га је шта жели. Рекао је пиштољ. Не превише велики али не и мали, калибра 9 мм. Продавац је извукао фиоку у којој се налазило десетак пиштоља. Размишљао је дуго пре него што је рука кренула ка колту Смит и Весон кратке цеви. Узео је пиштољ у руку. Лепо је лежао у шаци. Затим је подигао руку. Није нишанио ни у шта. Једноставно га је држао окренутог ка небу. Овај је баш по мери, узећу га — рекао је. Пре него што му је спаковао пиштољ продавац га је питао жели ли метке и колико кутија. Купац је рекао да жели само један. Платио је и узео упаковани пиштољ и метак. Када је стигао кући, извадио је метак и ставио га у већ припремљену стегу на радном столу гараже. Затим је узео алат и полако почео да отвара метак. Проширио је отвор око зрна и пажљиво га извадио. Затим је узео друго већ припремљено зрно које је сијало и готово обасјавало мрачну гаражу. Зрно је полако наместио на отвор метка и лагано га сабијао. Био је прецизан и пажљив, није смео да дозволи да дође до експлозије. Зрно је било излишено од злата. Од злата породичног накита који је дао да се претопи у зрно метка. Када је ставио златно зрно, затегао је отвор ручном стегом и метак је био готов. Узео је метак, ставио га у пиштољ и попео се на спрат куће.

Сео је у фотељу у дневној соби тамо где је обично седео и проводио своје дане. Укључио је телевизор, спустио даљински на сточић. Узео пиштољ у руку, прислонио га уз слепоочницу, насмешио се и повукао обарач.

ПЈЕСМА

На тавану старе куће Драган је нашао комад јагњеће коже на коме је финим рукописом била исписана пјесма: Читао је без даха: „Могао бих бити слободан у ораховој љусци. И пловити, пловити по машини. Само не сањати, не сањати. Снови нису наши. Неко нам диригује снове“. Драган пажљиво сави кожу и стави је у јакну. Сутрадан посла пјесму на конкурс познате издавачке куће која је славила сто година постојања и рада. Кроз мјесец дана стиже му мејл од издавачке куће са информацијом да је освојио прву награду и позамапан новчани чек. Наредних дана дао је безброј интервјуа. Новинари и критичари били су једногласни — на пјесничком небу појавила се нова звијезда. Кроз неколико дана добио је нови мејл са непознате адресе. У њему је писало: „Лопове, пловиш мојим сновима“.

КИЈЕВАЦ

Гледала је кроз ниски прозор празна црвена кола на тротоару. И у њима угледала светлог, браон лептирића да трепери. Помера се ситно и брзо, непрестано. Не стаје, не одмара се. Трепери.

Као њено срце за умрлим Божом.

„Откуд ти јутрос у касни новембарски дан! Затворили те. И не знају за тебе.“

Она у себи носи сећање на Божу и сазнање да му се место рођења зове Кијевац. Када јој у свест дође једно име, дође и друго. Од њих јој је танана бол, трајна и непроменљива. Не зна где је Кијевац. Помисљала је да је код Пирота, или код Алексинца. Тамо је Божо често ишао, док јој је писма писао.

Сада, уместо њега и свега што је чинио, је њена мисао да мора сазнати где му се налази родни Кијевац. То мора, а не зна зашто. Вест из новина ју је поразила: човек се сам возио из правца Кијеваца код Сурдулице и погинуо. Кијевац код Сурдулице! Није то Божино село! Има ли још негде тог Кијеваца?

Интернет ју је послао у Бабушницу!

Два Кијеваца! Забачена! Немоћна, охлађена, седела је не осећајући себе. Ни браонкастог лептирића, ни његову узбуну.

Све је отворено. Одговора нема.

ЈЕДНО ЛИЧНО СВИТАЊЕ

С вечери је посматрао то отужно јесење облачје које се крајем октобра скупљало над сеновитим крововима његове улице. Мисли су се смењивале брзо попут предела опажених нехајно кроз упрљане прозоре воза у покрету и све би се напослетку сливало у неку неодређену врсту хладне измаглице која је кружила око уличних светиљки. Није ли чудно како је мало, тако мало, потребно човеку да залута међу ћошкове свога сећања? А бол, тај љути титрај који је раније тињао у његовим грудима, није више представљао одјек оног давног вриска који никада одатле није пуштен. Не, тај је врисак сада губио своју некадашњу снагу и он је знао да све ипак једном мора проћи, и радости и туговања, и у овој пролазности бескрајна је једино неуморна успомена на њих.

Пред јутро, када му је у плавичастој полутами одједном постало јасно да је његова патња напослетку довршена, осетио је утешне руке свемира како се скупљају око њега. Ипак, једном све дочека свој завршетак. Паперјасти облаци су се разилазили, остављајући за собом прозорска окна влажна од кишнице која је у току ноћи засула град. Док је стајао загладан у мутну линију хоризонта, још је само бледи стисак под ребрима мирисао на прошлост чије су се ивице у његовом уму већ полако цепале. За то време, нови дан се стидљиво назирао на ободу мрака.

ТАЈНА ЈЕДНОГ ОСМЕХА

Имала је осмех холивудске звезде из неких давних времена, искрен и непретенциозан.

Упознала сам је сасвим случајно ако се то уопште може назвати познанством. Прво ми је „запао за око“ њен коментар на рекламу за некакву златну крему.

У жељи да сазнам како изгледа лице особе која крему користи већ четири месеца и похвално говори о њој, гвирнула сам на њен профил.

Била је то елегантна и негована дама средњих година, отменог држања и лепог лица без бора уоквиреног плавим увојцима.

Из продорног погледа, својственог проницљивим и интеллигентним особама, зрачила је доброта. А целим њеним бићем доминирао је осмех.

Дивне ли жене, права је срећница — помислих пре него сам прегледала још неколико фотографија из периода пре коришћења креме.

На различитим сликама које су се појављивале у низу била је беспрекорно срећена, имала је увек исто држање, поглед и осмех.

Онај магични, топли осмех какав имају само људи лепе душе. Узгред, сазнала сам да госпођа К. обожава свог мачора, свира клавир, воли да путује и шопингује. Ужива у сваком облику лепоте и чини се да је срећном чине ситнице.

Осећам наклоност према особи лепих манира, која је своја, харизматична и са препознатљивим осмехом чак и на радном месту; у канцеларији крцатој фасциклама и папирима. А потом наилазим на објаву — „Отишла је наша Л.“ испод које је умрлица са фотографијом лепе девојке, студента прве године.

Апсолутно свесна да сам већ прекорачила све границе пристојности, не могу да се обуздам и у мноштву израза саучешћа проналазим — „О, Боже, К. нисам знала да је то твоја кћерка. Каква трагедија...“

Читаво тело ми подрхтава због аритмије а прсти непослушно настављају претрагу. И трен касније, појављују се на фотографији заједно К. и Л. приљубљених образа, идентичних осмеха, исијавају оном неописивом светлошћу блиских и срећних људи.

У опису фотографије Л. је написала мајци — „Волим твој осмех. Настави увек да се смејеш.“

НЕИЗВЕСНОСТ

Пара је почела да се подиже из белог кратера шољице за кафу. Маријанине руке су дрхтале, а очи пратиле и пазиле на црну течност обећане јаве. Одмах је опрала џезву и ставила је да се суши, пошто је знала да ће убрзо бити поново потребна. Села је за сто код прозора и нервозно бацила поглед на мирну ноћну слику њеног домаћинског дворишта. Било је три сата и једанаест минута после поноћи, а она је припала цигарету. Узимајући први дим, затворила је очи и замишљала како тај сиви отров меандрира кроз њено тело испуњавајући плућна крила. И онда је отворила очи. Испустила је димну завесу благо отварајући усне, желећи да се ужитак њене стваралачке моћи што спорије распрши. Поново је погледала кроз прозор и слушала ноћну тишину коју нуди зима. Била је то слика неописива речима. Сваки камен, свака травка, свака сенка на свом месту, али она није могла сада о томе да размишља. Мирис кафе је допирао до ње и знала је да пусти сан само чека иза угла и смера како да је савлада, а то је било недопустиво. Подигла је шољицу и узела гутљај црног спасиоца. Топлина се ширила њеним телом као што је то чинила и пет пута у протеклих четири сата. Нагло је окренула главу и приметила је да је крај близу. Чекање на сазнање и коначно затварање тог поглавља у њеном животу. Следећих пар минута су

били кључни и није више било шанси да заспи. Погледом усмереним ка телевизору нервозно је цупкала у столици, док су се завршавале рекламе. Рики Машина и Дара Сокић су облетали једно друго већ недељу и по дана, све док је Дара била заједно са Микијем Моторолом. Ово вече је било кључно и није било шансе да Маријана то пропусти.

ВОЛИ ПСА

— Ти си случај за психијатра. Озбиљно сам се забринуо због тебе.

— Зашто?!

— Ти више не знаш шта значи волети. Потпуно си заборавио да волиш.

— То није тачно. Него немам кога.

— Немаш кога?! Па мајку и оца.

— Немам, умрли су.

— А брата?!

— Немам брата.

— А пријатеља?

— Немам пријатеља.

— А неку жену?

— Не постоји таква жена која заслужује да буде вољена!

— Да ли ипак бар неког волиш?

— Волим мог пса.

НАГРАДА К'О КУЋА

Писац Звездан доби награду „Црна рупа“! Велику, велику награду! Огромну диплому са пластифицираним корицама, па још и на преклоп. На корицама крепка тврђава, на тврђави двије заставе високе. Стварно има се шта видјети. Нико је не може заобићи. Загледа и разгледа писац награду, дивећи јој се прислоњеној уза зид у прочељу велике собе, изгледа као какав параван. Поносиће се тиме генерације и генерације!

И би тако све док једнога дана и писцу не прокисну кров куће. Као и увијек, домаћин се добро снашао, па је награду — диплому, набацио преко сљемена куће, испруживши један крак преко сјеверне а други преко јужне стране шупљега крова. Новом кровном покривком Звездан је ријешо једно од горућих питања своје егзистенције. Упркос околини која награде писцима доживљава као забаву за будале.

ПЛАНОВИ И ЖИВОТ

Одувек сам ковала планове. Планирала сам баш све у свом животу. Делила сам их на краткорочне и дугорочне. Ови први обухватали су моју свакодневицу: с ким, када, где, како и зашто ћу се видети, коју књигу и када ћу прочитати, шта ћу и ког дана обући, када ћу спремати кућу, када и који веш ћу прати... Правила сам спискове за све те своје краткорочне планове и уредно их записивала у планере. Моје другарице су писале дневнике и љубавна писма, а ја планере.

Они други, дугорочни планови, нигде и никада нису били записани. Били су јасно зацртани у мојим мислима. Никада нису ни изговорени, чак ни шапатом.

Завршићу факултет у 24. години, запослити се у 25, живећу у неком мирном војвођанском градићу, објавићу збирку љубавних песама, удаћу се, родити двоје деце и живети срећно до краја живота.

И тако сам ја планирала и замишљала савршен живот за себе.

До тренутка у ком нисам срела тебе, ја сам планирала. Од када сам срела тебе, ја живим.

ЖИВОТНИ ЦИКЛУС

Животни циклус — у оригиналу круг.

Круг људима одувек много значи. Живот виђен као циклус опомиње нас на пролазност — смену годишњих доба, нестварно кратак период у коме цветају трешње, као и онај у коме се можемо њима објдеравати; живот и смрт, па онда опет живот и смрт...

У нашем и другим народима, нацртан круг у који се увучете, штити од зла. Кад постане тродимензионалан, добијамо планете, лопте, украсни лук — све лепе и корисне ствари.

Међутим, у последње време, док се опорављам од трећег лома ноге за последње (не дао Бог) три године, круг који замишљам око себе, па био то и онај који твори небески свод, тај круг постаје нешто као обруч који се све више стеже око мене и умањује мој свет.

Прво нисам могла да седим од болова у кичми, затим нисам могла често у град после, рецимо, првог од та три лома. А сад после трећег ни то не могу, град Београд је за мене далеко место, које све мање игра улогу у мом животу.

Ходам све краће, и спорије, јер ме нога боли, и све више мој свет почињу да чине моја соба и моја улица.

Обруч се стеже.

Драган Ј. Ристић

ТИШИНА

Волим тишину.

На препуној плажи у Паралији какофонија гласова на разним језицима, звукова, шума морских таласа, довикивања, мљацкања, дечје цике и плача, смеха, шкрипе... У лежаљци сам са пивом и књигом. Задубљен читам. Волим тишину.

СУПРУЖНИЦИ

Ноћ торпедује и своју и нашу љубав, смелошћу јутра да хода као ми по стрмини претварања Еротике да је разбацала и сву еротiku наших речи у недођију сопственог смеха.

Ноћ сагледава лице наше судбине, распомањеним проласком јутра кроз запањени обруч додира, који је пригушени дан наталожио у свој састав о срастању наших тела са дирљивим обличјима маште.

Необузданост ноћи мили као скандалозност наших облика који тачно погађају тајне мисли еротике.

Звезде удвајају своја лица, наличјима запањености љубави што се један анђеоло утопи у вртлогу надарености еротике.

СЕЋА СЕ ЖЕНСКИХ РЕЧИ

Сећа се женских речи: „Он ми треба, због посла, ти ми не требаш!...

Била бих са тобом да имаш пара!...

Овај мој је најбољи када је најпијанији!... Немој то да говориш да му отвараш очи!... Да ли ту има Љ од љубави?!“

Носиоци врсте.

На његово да је све то лукавост и бескарактерност, њихов одговор је:

„То није лукавост! Жене су приморане на ТО да би преживеле и извеле децу на пут“!

Заборавиле су, или увек забораве на „богате крајпуташе“!

Људе из сенке.

Дубоке!

ПОЛА ДЕВЕТ

Десет дана у Шпанији као зрнца песка клизе са длана. Десет дана у Костолцу се као камење тешко померају. Преко ноћи камени точак меље мисли и шкрипи све до свитања.

Претпоследњи дан се једва дотетурао до свести. Већ је постао празнично уштогљен. Ништа не сме да се ради, ништа се не почиње, ништа се не покреће. Ниједна ружна мисао не сме да се зачне.

Кад крећу? Кад ће нам се јавити? Што се већ не јављају? Да ли су се теби јавили? Вероватно немају интернет. Можда шетају? Можда су на плажи? Можда одмарају? Можда им цврчак не да мира?

Стрпљење пуца. Шаљем поруку, па шта буде. „Кад крећете?“ „У пола девет.“

Мисли се враћају у колосек. Руке и ноге крећу се ка својим обавезама. Мозак каска за њима. Има времена да се убрзају лепе жеље. Треба само да се заспи и сања нешто лепо.

Сунчано јутро брише све дневне обавезе. Испод свакодневне колотечине провирује распоред дешавања у Шпанији: устају... спремају се... крећу... стижу на аеродром... Стоп. Више се не замишља и не размишља. Пола девет је. Мисли се крећу ка стварности. Треба купити хлеб. Ништа нећу спремати за ручак. Ушушкаћу се испод покривача.

Можда је већ требало да слете. Дешава се да авиони касне. Цврчак се можда узнемирио.

Кревет се претвара у мравињак, покривач у бодљикаво прасе. Мисли су одавно изашле из колосека и јурцају без контроле. Врте се у круг као на рингшпили. Терористи? Промашен авион? Штрајк на аеродрому? Заборављен пртљаг? Успавали су се? Неко се разболео? Не дај, Боже, повредио? Где су? Како су? Шта се дешава? Шта све родитељу не падне на памет! И лудост и глупост без граница. Старији људи кажу: „Оно што ти мајка помисли, да ти Бог не да.“ Борим се да искључим мозак. Вести сам одавно искључила.

Укључићу неког ко је у истом сосу. „Шта радите?“ Насмејан глас одговара: „Ево, пијемо кафу.“ Лампица почиње да светлуца. „Колико се то путује од Шпаније до Србије?“ „Па негде око сат и по.“ „Па што их још нема? Ево, сад је поподне.“ „А, па нису они још кренули. Крећу у пола девет вечерас.“ „Да, да, вечерас.“

Камени точак зашкрипи и круг почиње од почетка.

СУДБИНЕ ТУЂЕ НЕ СУДИ

Без разлике, међу људима, има она стара народна „туђе је слађе“, на шта додајем „у туђој није слађе“, мислим кожи.

У свему, чини се да је то истина. Скројена је свака тачно по мјери, дебео или мршав, кројач је савршен. Вољели смо туђе колаче, сокове, бицикла, лопте, а ја да играм друге, да их схватим.

Играо сам, имитирао друга, тату, Брус Лија, помало заборављао себе, улазио под кожу у школи, факултету, на послу, али не и у кожу.

Сада на суду у једном босанском тужном граду, дијелим правду, по закону и земље и неба, па коме обојци, а коме опанци.

Прошли су многи, кроз судницу „моју“, са страхом Кафкиног „Процеса“, скидања слика Стаљина и Тита, прави и неправни криминалци, разних животних прича, мотива да ураде нешто, за себе или против себе, онако из објести или удара животних бура, често немилосрдних, без шансе, а превише тужних за све те људе.

Док говорим, у име народа, државе, закона или чега већ, замишљам себе, у тој ријечи учињених дјела, изопштеног смисла, са оном правном светињом, судимо ради опомене, да то неко не би поновио, чак ни случајно. Али се понавља, и опет, и опет, док је свијета и вјека.

Упорно, горко, ваља се клица, неког новог лошег дјетињства, половних родитеља, васпитно запуштеног почетка, изласка из своје коже.

Рађа се нови, човјек за столом, окружен са три стране, за њега добре, лоше и коначне моје. Гдје ударцем храстовог чекића правде, ван сваке разумне сумње, дерем, одерем или издерем му судбу, без слободне воље, а би му дата.

Некад уђем у улогу своју, у кожу, сумњиве правде, али уз чашу пића, мириса куће и простране софе.

Није исто, у физичком смислу, у глави, као да јесте, стављам се у друге, имитирам и правдам, једног по једног, одабирам стручно.

Шта би човјек, да нема дрва, дјецу да утрије, скуха им нешто, у бесправну сјечу, ко ишао не би.

Шта би човјек, обнажен, модар, понижен силом, него да узвраћа јако, са чашћу се бори.

Шта би човјек, против неба, животи се крате, него да памти у жаљењу свети.

Опет се склопи букагија тешка, опет се чекић спрема да туче.

СТРЕПЊА

Учествовао сам по први пут у авантуристичкој вожњи кајака по узбурканом мору. Уплашио сам се да ми весло којим случајем не испадне из руку и нестане у дубини. Због тога сам се окренуо ка једном искуснијем такмичару:

— Шта да радим ако ми испадне весло?
Он ме само одмери и слатко се насмеја.

ТРАП

Рат. Коло крваво заигра. Није то био судар де-
чијих банди. Ни игре лопова и жандара.

Родитељи ме у шталу поведоше. Церемонијал-
но. Само су ме у Цркву раније водили. И на скупове
народне.

Отац мотиком замахује. У слоју ђубрета стај-
ског, трап ископа. Рупа је округла. Срећом, не личи
на гробницу људску.

Радња се ћутке одвија. Као хируршка операција
тешка.

Мајка пршуте додаје. У хартију непромочиву
умотане. Од врећа цементних. Није било целофана.
Ни фолија алуминијумских.

Отац пршуте полаже. А онда ђубретом затрпа-
ва. Неко је домишљат био. Новим слојем ђубрета,
трап ће стока поравнати. И на том месту, нико неће
умети да га открије.

За пршуте је ђубре, заштита стерилна. Црви и
буђ неће у њих продрети.

Гледам. Нико ми ништа не говори. Призор је
очигледан.

А онда схватам. Родитељи су ме довели да за-
памтим где су пршуте закопали. Ако они погину, да
се њима послужим. Да од глади не скапам.

Спасоносних бежања од куће је било. Трап ни-
ко није отварао. Ни у године гладне.

А онда ослобођење наступи. Војске далеке га донесоше. Са цвећем у цевима пушчаним. И песмом на уснама својим.

Трап свечано откривамо. Пршуте на трпезу заједничку разлиставамо. У славу живота новог.

НЕБО У БУНАРУ

Мојим отишлим друговима

У широком и дугом пољу, као брадавица на носу, стајао је ћерам. Било је подне. Трчали смо ка њему бесомучно и без даха. Гонила нас је, осим жеђи, и потреба да се у њему огледамо, јер какви смо били, сироти овчари, нисмо ни имали било какво друго огледало да бисмо понешто знали о нашем лицу.

Трчали смо без даха јер је тамо негде даље у нашим селима на црквеном сату-звону избијало подне. А само тада, захваљујући окомитим зрацима сунца, могло се видети наше лице на дубоком бунарском дну које се сагледавало само у подне, кад га сунце целог осветли из висине. Док су дечје ноге, разигране и подигнуте, висиле на сантрачу, ми, пресамићени преко обода, гурали смо унутра главе и клатили их како бисмо на удаљеној слици, доле у огледалу, на дну бунара, могли да разазнамо која је чија, и обрадујемо се неверици која је говорила да сад себе познајемо и да смо лепи...

*

... Дани су пролазили, на бунар смо заборављали. Срећно време детињства за стадом смениле су школе и стечено знање, а истинско огледало бунарске воде сменила су права огледала, лепа, технички савршена и блиска нашим лицима. Али шта је то

вредело, кад смо се увек, огледани у њему, видели и сматрали ружним...

*

... Дани су и даље пролазили. Бунар је потпуно изишао из нашег памћења. Били смо ружни и без огледала. Без свих огледала на свету...

*

...Дани су прошли. Сви. Не само бунар, из главе и сећања отишло је све што смо знали. Све је било избрисано. Нисмо ни били на овом свету..

А онда смо, наједном, угледали себе на сантрачу пресамићене, и наше нетакнуте главице, опет лепе, на огледалу у дну бунара. Знали смо: то је једног лепог дана, у подне, читаво небо, са нама, сишло на ливаду, и видели смо другу децу како чувају, можда исте овце. Али смо видели и себе лепе, као некад. Све би јасно: то је небо сишло у бунар, а било је пуно наших душа које су се сећале, али и више од тога: огледале на свом првом извору, када су се усељавале у нас наивне и добре овчарчиће, какви смо, ево, и сада, док траје лето ових других дечака, који, такође, не знају да је кумст у томе да никада не промене свој пастирски живот за неки други.

17. јануар 2013, Париз

КАВЕЗИ

Сокак према прузи. Мала кућица без прозора са зеленим вратима до којих воде два степеника. Иза врата жубори цвркут птица. Помислим како ми се учинило. Прескачем шине, погледујем локомотиву што рже у дубини простора. Одлазак у очај, свакодневни пут у умирање када су туђи и не постојиш.

На песму мале куће заборављам заточен у купеу који базди на лош дуван, мокраћу, месинг, самоћу заокружену шкољком клопарања.

Повратак истим путем следећег дана. Врата су отворена. Иза њих седи човек са рукама на коленима. Не видим му лице, само суве шаке у грчевиту стиску. Зидови, од пода до плафона, покривени су малим дрвеним кутијама са минијатурним вратанцима.

И певање оштро извија, разлистава се кроз ваздух, пење до крошњи расцвалих липа.

Пролазим.

Следећи дан ново бекство.

Иста врата. Отворена. Мале кутије без вратанаца. Тишина. Празнина.

Можда ми се учинило? Скакућем по праговима према железничкој станици.

Загледам стубове, кровове, уплашено небо.

Нигде птица. Никог осим мене. И купеа који чека своју буку.

МРАК

Када си успио украсти моје наде потиснувши их у други план? Прихватила сам те баш таквог каквог јеси а како је вријеме пролазило, постајао си неки други човјек, плашила ме твоја сјенка а у очима сам ти угледала таму. Нијесам ја од оних што знају са мраком. Ја се бојим.

ТЕПИСОН

Упали се зелено на семафору, трубе нам из колоне. Она дода гас, па уз штекање пребаци у другу, затим у трећу брзину. Мрзим бити њен сувозач. Имам возачку дозволу и потребно искуство, но она је искуснија, тврди. И њен је ауто. И боји се чињенице да сједим за воланом. Не дозвољава ми да запалим у ауту. У тишини једем бухтлу са сиром. Опомиње ме што мрвим. Шутим и жвачем. Већ неко вријеме покушавам јој рећи да је готово.

Потегне ручну на паркингу испред Терпихланда, каже: „Изађи, ја ћу затворити.“

Шетамо горе-доље по хангару. Проучава боје, цијене, дезене. Слегнем раменима на нека њена питања, на нека одговорим с „могуће“ или „тако тако“, иако нисам усредоточен на ситуацију. Безуспјешно се покушам сјетити тренутка у којем сам схватио да желим изићи из „нас“, наставити даље. Је ли било неког окидача, реченице која је превршила мјеру? Није. Немам ништа конкретно што бих јој могао предбацивати. Предобра је, без иједне мрље. Једноставно, не волим је.

Након сат времена разгледавања, одлучи се за теписон идентичан дотрајалом. Био је на снижењу. Тражи од мене потврду да је направила добар одабир. Потврдно климнем главом, мада ме нимало није брига. Разговара с трговцима, изговара потребне

димензије, стоји поред трговца који након мјерења, скалпелом изрезује теписон. Гледам у њих с рукама у џеповима, па у радни комбинезон одложен преко наслоњача столице у прегријаном шопинг центру. Осјећај бескорисности у трговинама учини ме нервозним. Одем вањ, запалим цигарету. Кад се вратим, тепих је већ заролан, облијепљен љепљивом траком.

На рамену пренесем купљену робу до аута, покушавам нагурати у ауто. „Не тако, не тако“, говори. Некако га нагурам у возило.

Путем до дома шутимо. Због премалог гепека, дивовска сива палачинка полегнута је између нас.

ЦРВЕНЕ ПАТИКЕ

Изненада, када сам те угледала, твоја шармантна фигура је спонтано и у трену изазвала задовољни осмех на мом лицу. Био си млад и амбициозан са специфичном бојом гласа која је још више истицала лепоту речи и реченица које си спонтано низао као вагоне у возу. Помало тајанствен поглед је употпуњавао чаролију интелигенције која је исијавала из тебе. Духовитост је била твој саставни део. Наши повремене и ретке сусрети су се мерили у минутима, а ја сам после уживала у њима сатима, а понекада и данима.

Десетак година касније, поново смо се срели и нисмо се препознали иако смо знали да то није наш први сусрет. Детаљно и систематично си правио план како да ме заведеш. Успео си, али краткотрајно.

Једног тмурног, пролећног дана падала је киша. Ситне, кишне капи као да су топиле твоју спољашност, а тамни облаци истицали твоју мрачну страну. Док си левом шаком показивао мами да ти приђе, уплашеним гласом си је звао. Јасно сам увидела да је то био вапај малог, трогодишњег детета. Несигурност и беспомоћност је појачавао страх који се из твојих костију преносио и на боју твог гласа. Нервозни дрхтаји ногу су те онемогућавали да се покренеш и помериш. Нестрпљиво си чекао маму и као да си се надао њеном топлим загрљају у нежном крилу. Очајнички си тражио заштиту и подршку јер си био

свестан свих својих слабости и мана које су куљале из тебе као лава из вулкана. Скамениле су те. Чак си и своје врлине видео као мане и недовољно добре у односу на мене. Једино светло на теби су биле, чисте црвене патике које су оставиле утисак као да су много веће од твојих ситних, босих, дечјих стопала.

Пролеће је заменило лето, а ти си остао незрео и увек злонамеран. Настављаш да ходаш светом у патикама црвене боје.

СКИТНИЦА

Каткад долазим до границе, која је обиљежена стубовима облика крста, они се пружају, на једну и другу страну, у недоглед. Земља око стубова је уздигнута у облику хумки, нема растиња осим ријетких ружа.

Иза хумки су се зауставили људи, који ме прате, иза њих су њихова дјеца. У очима су им измијешани страх и знатижеља. Не чује се ни најтиши шум. Влада свечана тишина као на сахранама...

Гранична кућица је поред пута, мала је и такође облика крста, тамна је и нијема, већ помишљам да ћу неопажено проћи, кад изненада излази цариник, гледа ме збуњено и узима мој пасош...

— Лукреције Орада из Спича — изговара, сричући.

— Да — рекох.

— А шта ћете ви тамо?

— Тамо нема људи, хоћу да се одморим од њих.

— Знате ли да се одоздо нико није вратио? — погледа низ стрмину, преко границе у правцу мјеста, које заиста бијаше у тами.

— Ја сам се враћао више пута — рекох и нестадох.

Он се уплаши. Кад се смирио, подиже пасош до висине очију, задрхта и отрча у кућицу... Пасош је био празан...

Ето, понекад се нашалим с људима. Ја немам имена. Ја сам скитница.

Зоран Тодор

ПРОЛЕЋНА НЕСАНИЦА

На спрату изнад, растурачка журка губи дах.

Последњи тонови доброг звука пробијају плафон и ноте ми труне очи.

Док, кроз отворен прозор жилаве ноћне птице
мирисом липа под крилима шире наговештај
варљивог лета, шакама покривам лице.

Маја Томић

ЗИМА...

...дрхти међу голим квргавим гранама.
Замрзнуте пчеле трепере као очи свитаца.
Умотане у кошаву, сенке хитају улицама, звуци
мантила се препознавајући мимоилазе.
Сунце се претворило у ледени украс, мирише
на ограду моста, на скамењене трамвајске шине.
Град цвокоће поскакујући на ушћу.

ПОСЉЕДЊА ЧАША ПРЕД ФАЈРОНТ

Прво што је угледала, кроз густу измаглицу бола, биле су сабласне очи медицинског техничара. Потом се сусрела с Његовим насмијешеним очима које су је посматрале с равнодушном симпатијом:

— Била си непажљива, драга. Заборављаш, наше степенице су високе и стрме!

С временом, степенице су постајале све стрмоглавије, више... Рушила се и падала, падала и рушила низ њих, њена неспретност је била поражавајућа. Породица је знала и мудро шутјела. Клонула у стање потпуне неприсутности, настављала је пут кроз прождирућу таму. Форма је била очувана: држање за руке, недјељне шетње парком, цвјетак од пажљивог мужа... Стидљиви упит дјетета једног грунуо је као бомба:

— Мама, шта би било ако бих се затрчала под ауто? Или је можда сигурнији скок с Куле?

Коцка је била бачена... Пратили су је осуђујући погледи људи, њу, рушитељку породичне среће. Његови насртаји разударене звијери наилазили су на одлучан отпор гладијатора, улог је био превелик... Утјешне ријечи социјалне раднице представљале су врхунац ироније:

— Помирићете се, љубав побјеђује све!

Често би се сусретала с Њим, сусрети које није могла избјећи. Посматрала је Његове очи, пакосне

очи господара страха сада лишене некадашње моћи. Феникс је настављао расти, отпоран на метке, пријетње и псовке. Понекад би уз трачак тријумфа, пуног живота и радости, пјевушио:

„Љубав је твоја као вино,
које кад пијем, свуд ме има,
љубав је твоја као вино,
иста је боја и горчина...“

Медицински техничар посматрао ју је опасно енигматским очима. Била је то њена посљедња чаша пред фајронт.

БАШТОВАН

Како је лако пресадити ове данашње биљке. Корен им је танак, мекан; не иду у дубину где је само срце земље у којој расту. Плитко су насађене у тло где су никле и стално им треба више сунца и воде, јер не могу да напредују брзином којом желе. Саксије су им увек тесне, а успевају једино када се прскају увозним препаратима. Њихови плодови су обично горки и без икакве сласти, а семе им никад не пада поред њих, већ увек лети далеко у неистражене пределе где постају коров неких других домаћих култура. Више им пријају стране климе и ђубрива, па зато немају потребу да се предуго задрже на једном месту. Међутим, има и оних биљака које заувек остану ту где су никле; чији корен је толико разгранат и јак да их је немогуће ишчупати. Њима ни олује не могу ништа; једноставно се прилагоде и поносно уздигну, иако их непрестано обарају и секу. Можда је тло у коме су одавно изгубило сва хранљива својства и можда је светлост за њих постала недостижна, али оне ипак опстају. Научиле су да цветају у мраку и пркосе свим штеточинама које их гризу од корена до врха. Њима је и кап воде довољна да дају плодове слађе од меда; можда су тврди и ретки, али су здрави и јединствени и баш зато их сви толико вреднују и траже. Ипак, њих не можете наћи на сваком тржишту, јер су чисти, органски, немодификовани и лековити. Не

треба тим биљкама много пажње око узгоја, јер су навикле да брину о себи. Можда само понека лепа реч или једна кап воде. Некад је и суза довољна да не увену, јер њихов корен упије ту пажњу и остави је неограничено у себи. Зато и јесу борци и остају увек зелене и снажне, без обзира на коров који их окружује. И чекају тренутак када ће њихова мала башта прерасти у непрегледну пољану, где ће њихова врста заиста процветати.

САМО ПОЖУРИТЕ

Зашто остајати, тамо је боље, тамо су...

Да, тамо су лицемернији, перфиднији и идите што пре да то научите. Тај лажни осмех избељених зуба и празан поглед грабљивице. Они не смрде на зној, бели лук и ракију; они немају мирис тела већ миришу на бренд. Немају сећања, јер ако се појаве, сете се да су грљени и мажени на начин да је то болело. Идите тамо где ће ваша деца имати неограничена права, више хране која нема укус, јача светла која брже заслепе; више медијских слобода које ће их кљукати лажима и због којих ће осликавати кожу демонским елементима и мењати пол, јер не знају ко су и шта желе. Само немојте да вас лажу да ова заборављена планета није чистиштиште са пуно соба. Срећан вам пут, децо моја, и пронађите своју сањану собу. Заборавите на нас што пре... Ја сам вас већ избрисала.

Шантићу, Шантићу... Сунце више не греје, већ пржи. Кажу да је то глобално загревање. Ако...

СВЕЋА

Киша је падала тога дана жестоко. Улицама су се полако стварали поточићи.

Тмуран дан за испраћај познатог покојника.

На гробљу се скупио силан свет да му ода пошту. Било је ту његових колега, поштовалаца, али и опонената који су ипак ценили његово дело.

Разговори међу присутнима, били су, као и увек у таквој прилици, пуни похвала о његовој личности.

Два говорника су се осврнула на његов живот и дело.

По завршеној церемонији поворка је кренула према вечној кући. Иако је обичај да се иде, у погребној поворци ћутке, на крају колоне један човек запитао је другог:

— Јесте ли Ви из фамилије? Или сте можда његов поштовалац?

— Не, нисам ни једно ни друго. Ја сам пензионер. Купио сам свећу да је запалим на гробу покојника у знак поштовања.

— Па то је необично лепо. Ви сте неки душеван човек. У овим временима то је права реткост.

— Драги господине, ја поштујем све преминуле јер захваљујући њима ја опстајем у животу.

— Како то? Не разумем.

— Па лепо, купим једну свећу и запалим је, како сам већ рекао, на гробу покојника, а после сахране идем на ручак са ожалошћенима.

НИЈЕ ВРЕМЕ ЗА ЕПСКУ ПОЕЗИЈУ

Свемирска полиција је зауставила Марка Краљевића. Загледали су Шарца.

— Имаш ли ти дозволу за поседовање винопијућег коња? Знаш ли ти да није дозвољено јахање коња на отвореном путу? Можеш бити оптужен за злостављање домаће животиње, па ће ти иста бити и одузета.

— Али, ја нијесам, ја сам...

— А шта је ово, ко је орао по асфалту? Уништаваш јавно добро?! Личну карту!

— Па... Немам вам ја то, али...

— Слушај, није ти довољно што кршиш Закон о епским ликовима, члан 35 став 2 о недозвољеној транзицији традиционалног наратива у непримерени временски период, већ имаш и скривено оружје!

— Па, то су ми верни буздован шестопер и бритка сабља, за Турке...

— Турке? Какве Турке, где ти живиш, човече?! Какав је то говор мржње и нетрпељивост на националној основи!?

— Али људи, ја сам...

— Пио си нешто? Под утицајем си наркотика, опијата, лекова?

— Рујно вино сам само пио...

— Друже, 'ајде да ти нама лепо надуваш алкотест и... Шта ти је у тој врећи?

— Ово? Три ђемера блага и главе Турака јањи-чара...

— Шта!?! Стани ту, руке иза главе, рашири ноге! Одакле ти оволико злато, бисери, свила?! Шта си ти, неки дилер, опасан гангстер, а? Вади све из џепова! Чекај, шта је ово, какве су ово слике?

— Вила Равијојла у златовезу, дар од...

Полицајци се погледаше.

— А колико година има та Равијојла?

— Година? Па то је вила, она не...

— Матори перверзњак, а? Узимај то рало и волове, идеш ти са нама у Свемирску полицијску станицу!

Опет у тамници Азачкој проклетој, авај!

УПУТЕ ЗА УПОТРЕБУ

Весели млади диносаури који још не знају како се остављају трагови у камену, весело и складно носе своја тешка тијела и показују ми пут.

Машем им раздрагано као да се разумијемо, али ја у то нисам сигурна, а мислим да нису ни они.

Морамо чекати другу прилику. Некад треба чекати другу, трећу или стоту прилику, али то се никад са сигурношћу не може знати.

То је зато што нам још нису дали упуте за употребу. А требали би, да не потратимо све прилике које су нам су се нудиле, а ми их нисмо сматрали правима.

Мидхат Хрнчић

НА ШУМСКОЈ СТАЗИ

У друштву дјевојке шетам шумском стазом. Креја најави још нечије присуство. Из густог зеленила указа се лик шумара.

Нисам се изненадио. Њега занимају шумокрадице, а ја само крадем пољупце са дјевојчиних усана развучених у осмијех.

ЛЕПОТА ЋУТАЊА

Седели смо на тераси малене сеоске крчме, ћутећи испијали кафу, гледали некуд у даљину, ка Морави и Јухору. А она Морава, као да је стала, као да не тече никуд, а ипак је у својој тишини одлазила некуда, ка свом увиру, неповратно. Изнад ње су се у виду магле издизале капљице, као какав зид пред нама, слепо се померајући за њом и падајући јој опет у загрљај. Недалеко иза тог зида уздигао се Јухор те својим виноградима и шумовитим пропланцима забранио нам поглед да још даље лута. Шкрти јутарњи зраци сунца миловали су јој зелено лишће и траву, као какав заљубљени младић косе своје вољене.

Тишина. Чујна тишина свуда око нас, као и у нама. Само би се кад када чуло тихо испијање кафе као ноћ црне, и по који уздах који би нам се отео из неке дубине. Са мојим другом испијали би је до последње капи, ћутали, можда се плашећи да својим гласовима не упропастимо ту лепоту што природа је створи.

— Ех, баш се сити наћутасмо, — проговори Зоран.

— Да, да... и све рекосмо том ћутњом.

— Као у краткој причи... мало речи... све се каже...

Није ли та лепота, уствари, у тој својој краткоћи трајања, чујној тишини и њеној једноставности?

СТРАХ

Говорили су да се једино он не боји ничега. Увек би спремно доскочио у свакој ситуацији да помогне. Ни сам није знао зашто. Његовим другарима је то било чудновато. Зато су се договорили да га искушају. По договору су се и опкладили.

Једне ноћи су га довели до једне куће на крају села. Спремали су му разне смицалице само да га застраше. Међутим, њихов пријатељ је све то стоички подносио не одајући ни трун страха. Мирно их је гледао док су се ови домунђавали и споразумевали разним знацима.

Пред зору је већ био преморен, а његови другари су одустали од намере, помирили чињеницом да постоје људи који се ничега не плаше...

Младић је био јако исцрпљен и неиспаван. Осећао је велику жеђ.

Напустио је хитрим кораком кућу и упутио се ка оближњем потоку. Бистра, брза вода га је мамила да се напије и утоли жеђ.

Сагнуо се да дохвати дланом воду и да је принесе устима. У том моменту је однекуд поскочила жаба баш на његову руку. Младић се тргнуо и наједном је осетио страх. Схватио је да ни он није имун као што је мислио... Страх је саставни део нашег живота и са тим човек мора научити да живи...

Наташа В. Штимац

ДА РОДИ ГРОЖЂЕ

Немој ми сипати више! Нећу да пијем са тобом.
Нећу ни сама да пијем.

А како да роди грозђе, да се преточи у чаше
црвеног вина, да набуја наша крв ако не попијем још
мало, вину у част, у част љубави и животу, прошло-
сти, будућности и коначном исходу, том судији од
кога не могу побећи?

Хајде, наточи ми. Пићу са тобом, а са ким бих
друго? Дobar си ти као хлеб и као вино.

ПОСЛЕ ДВАНАЕСТ ГОДИНА

Била је недеља, ноћ без шума улица, гласова и музике. Придигох се да угасим светло. Када је шкљоцнуо прекидач, зраци испунише собу и осетих како се, ношен струјањем и снагом стиска, одвајам од пода, лебдим, и кроз отворене прозоре успињем ка летелици која ми се учини као облак. Мисли се збркаше као у часу који претходи сну.

Двоношци, развијених удова, елипсоидне главе, командног центра за пријем сигнала и надражаја, налик на нас, људска бића, снажни, покретљиви, савитљиви као змије. Заустих да упитам. Помисао је стигла до чула пре покрета усана. Као и све претходне. Превише сам радознао. Штета. Био сам на добром путу, на трагу открића.

Онда ме је опет заболела глава.

Удахнуо сам ваздух пред улазом у зграду и кренуо уз степенице. Ушао без куцања и упитао има ли будних. Отац се окренуо ка гласу којег је одмах препознао. Мајка, угледавши ме у пицама од оне недеље, клону и изгуби свест. Притрчах да помогнем. — Шта се догодило? Беху оронули. Превише седих, тамнији него претходног дана. Отац омршавео, мајка дебља, посебно у струку. Показа руком ка зиду и урамљеној страници новина. Моја фотографија из студентских дана испод датума старог дванаест година и наслова о младићу који је нестао једне ноћи под

неразјашњеним околностима. У пиџами и собним папучама, кроз прозор собе на петом спрату, у облаку из којег је севало, јаче од бљеска муње. Промрмљах како је све то од главобоље и одох у собу да одспавам. — Ко је то? — чуо сам млађег брата. Хтедох му рећи да пожури у школу, већ је фртаљ до осам. Угледах младића старијег од себе и само прошапутах да позову лекара. Отац спусти секиру и глогов колац истесан до пола па рече:

— Позваћемо! За вампире никада није касно! Можда је стварно од некуд допутовао док је остао исти као оне ноћи!

АУТОРИ

Ајтић Тања (1964, Београд), слободни уметник; пише кратке приче и песме; објавила књигу поезије „Обриси љубави“ (2018); сарађује са часописима; заступљена у преко педесет зборника (штампаним и електронским); живи у Канади.

Алексић Снежана (Београд), магистар драмских уметности; пише кратке приче; објавила је књиге „Одлазак 5.“ (краћи роман) и „Поглед из другог угла“ (збирка прича); заступљена у зборницима; живи у Београду.

Аранђеловић Иван (1981, Београд), пише афоризме и кратке приче; сарађује са часописима; заступљен у зборницима; живи у Београду.

Арсов Ванчо (1961, Штип), пише песме, приче и афоризме; заступљен у више зборника и алманаха; живи у Кочанима (Северна Македонија).

Бандука Јововић Милојка (1951, Сарајево), пише афоризме, песме, епиграме, хаику поезију, приче и дечију поезију. Објавила четири књиге поезије, књигу дечије поезије, две књиге хаикуа и три књиге афориза-

ма и епиграма. Сарађује са часописима. Заступљена у зборницима. Награђивана. Живи у Подгорици.

Банић Никица (1955, Бргуд, општина Бенковац, Хрватска), дипломирани економиста; пише кратке приче, афоризме и прозу; заступљен у бројним зборницима; сарађује са бројним часописима; вишеструко награђиван; живи у Инђији.

Башановић Марковић Жељка (1973, Београд), грађевински инжењер; пише кратке приче; заступљена у зборницима прича; сарађује са часописима; живи у Београду.

Благојевић Никола (2000), студент Електронског факултета; пише кратке приче и поезију; објавио збирку поезије „Ја, ветар“ (2019); живи у Пироту.

Блажевски Тоде Ристо (1948, Скопље), дипломирани правник; карикатуриста, хумориста, есејиста и аниматор; објављене књиге: „Нула Вавилонска“ (карикатуре, 1995), „Хомо балканикус ептен занесеникус“ (карикатуре, 1999), „Јас сум виновен за сѐ“ (збирка хуморески и афоризама, 2008), „Аспекти на карикатурата“ (2014), „Воинственото перце“ (карикатуре, 2015); сарађује са часописима; превођен на енглески, бугарски, српски, турски и француски језик; живи у Скопљу.

Бојовић Ивана (1972, Зајечар), професор српског језика и књижевности; пише кратке приче; сарађује са часописима; заступљена у зборницима кратких прича; живи у Земуну.

Васић Момир (1958, Тузла), дипломирани економиста; пише кратке приче, сатиричне приче и песме,

поезију за децу и одрасле, афоризме; сарађује са часописима (сатира); живи у Зворнику (Република Српска).

Велимировић Милица (2001, Осечина), ученица; пише кратке приче; живи у Београду.

Видаковић Бранислав Трн (1980, Рума), дипломирани правник; пише поезију и кратке приче; заступљен у зборницима кратких прича; живи у Руми.

Влајић Ђакић Бранка, пише кратке приче.

Влајковић Марковић Ангелина, социјални радник у пензији; пише кратке приче; живи у Параћину.

Влаовић Јелица (1957, Херцег-Нови), дипломирани економиста; пише песме за децу и приче; заступљена у зборницима; живи у Београду.

Вујовић Марија (1940, Книн), професор књижевности у пензији; пише кратке приче и песме; објавила књигу прича и песама „На крилима сећања“ (2014); сарађује са часописима; заступљена у зборницима; живи у Бечеју.

Вучевић Данијела (1969, Никшић), лекар, специјалиста клиничке физиологије; пише кратке приче; заступљена у зборницима кратких прича; живи у Београду.

Гајић Наташа, пише кратке приче; заступљена у зборницима; живи у Брчком (Дистрикт БиХ).

Денчић Живојин, пише кратке приче и афоризме; заступљен у зборницима кратких прича.

Димовски Елигијуш (Eligiusz Dumowski, 1965, Саники, Пољска), доктор теологије; пише песме и приче; објавио књигу „С друге стране речи“ (2018); сарађује

са часописима; превођен на српски, словеначки, македонски, руски, белоруски итд.; живи у Кракову (Пољска).

Динић Николина (1996, Панчево); студент филологије; пише кратке приче и песме; сарађује са часописима; заступљена у зборницима; живи у Баваништу.

Додеровић Зоран (1960, Нови Сад), пише кратке приче, афоризме и хаику; књига хаикуа „Заструпљена река“ (2000), „Слепи колосек“ (афоризми, 2018), „Изабране приче“ (2018); коаутор је књига „Раскршће ветрова“ (2003) и „ПрезЕНт анегдоте“ (2006); уређивао часопис „Хаику момент“; заступљен у бројним часописима, зборницима и антологијама; награђиван; живи у Новом Саду.

Дојчиновић Душан (1972, Лесковац), економиста за робни промет; објавио књиге песама: „Уклети брод“ (2016) и „Светионици у магли“ (2018); сарађује са часописима; заступљен у зборницима кратких прича.

Думичић Доната (1971, Зеница), дипломирани правник; пише кратке приче; објавила књиге: „Рејхана која то није“ (2007) и „Трагови смисла“ (2016); заступљена у зборницима; живи у Рабу.

Ђапо Мирјана (1950, Смедерево), професор српског језика и књижевности у пензији; пише кратке приче, поезију, прозу, романе; објавила збирке поезије: „У бунилу“, „Тумарање по егу“, „Графити по засторима душе“, „Антигонин врисак“, збирке прича: „Клупа за тиху рају“, „Уздизање властитог неба“, романе: „ElySION“, „Сећање — наслеђе прошлости“, „Ledy i

Azizaga“, приче за децу: „Пут у средиште бајке“, „Лепе и ружне речи“, књиге афоризама: „Таласање по сувом“, „И ви сте ту“, „Отвори очи — заудара“ и књигу приказа „У потрази за лепотом и смислом писане речи“; сарађује са часописима; заступљена у зборницима и антологијама; превеђена на македонски, словеначки, италијански и енглески језик; вишеструко награђивана; члан је Удружења књижевника Србије; живи у Брчком.

Ђуз Јасна (1956, Лукавац), пише кратке приче и поезију; објавила три збирке поезије: „Ријечи иза шутње“, „Небо изнад облака“ и „Између јаве и сна“; заступљена са песмама и причама, за децу и одрасле, у преко четрдесет међународних збирки; сарађује са часописима; живи у Тузли.

Ђуза Живко (1954, Подрашница код Мркоњић Града), пише кратке приче, прозу и афоризме; објавио збирке афоризама: „Прогнозе из воде“ (2008), „Истрага је у току“ (2010), „Буква ливадарка“ (2011), „Шта су пицу хтјели да кажу“ (2012), „Ово и оно“ (2015), „Писање у вјетар“ (2019) као и књигу прозних текстова „Мркоњић Град на узбрдицама и низбрдицама“ (2017); сарађује са бројним часописима; заступљен у више антологија хумора и сатире; живи у Подрашници.

Ђукановић Алекса (1998, Београд), студент пословних студија; пише кратке приче, прозу, новеле, есеје, кратке драмске комаде, поезију и филмску критику; сарађује са часописима (проза и есеји).

Ђурбабић Светомир (1936, Столац, Херцеговина), новинар; пише кратке приче, прозу, есеје, радио драме и хаику поезију; објавио књиге: „Тераса над ре-

ком“ (радио драме), „Шешир господина Крлеже“ (приче), „Једноруки ловац“ (приче), „Од злата колевка“ (антологија успаванки), „Ја волим магарца“ (антологија песама о животињама), „Дукат на путу“ (антологија — Роми у српској поезији), „Стаза под опалим лишћем“ (хаику), „Дневник тренутака“ (хаику), „Раскршће ветрова“ (хаику); награђиван.

Ђурић Александар (1985, Пожаревац), магистар математичких наука; пише кратке приче и песме; добитник је бројних награда за прозу и поезију; живи у Пожаревцу.

Ђурић Даница (1962, Ситник код Коњица), пише кратке приче, песме, песме за децу, романе, поетску прозу; објавила је десет књига поезије и прозе: „Сто једна песма, сто један сан“ (збирка песама), „Ризница бисерног сјаја“ (збирка песама), „Цвет из камена“ (роман), „По вјери и крви“ (роман), „Дани детињства“ (збирка песама за децу), „Човек, пруте и возови“ (књига поетске прозе) и др.; живи у Лајковцу.

Ераковић Драгиша (1951, Ниш), пише кратке приче, песме и афоризме; објавио је књиге песама: „Задужбине“, „Перивој љувезни (Врт љубави)“, „Пијана времена“, „Азбучник православних манастира на тлу Србије“, заједничку књигу „Дружење са вековима“ (заједно са Ј. Ђурић и М. Митковић), „Азбучник српских православних манастира ван Србије“, „Графити живота“, „Душа светлости“, „Записи“; заступљен у више од сто педесет зборника поезије и кратке приче и неколико антологија; радови су му објављени у Србији и иностранству; превођен; живи у Нишу.

Живановић Немања (1989, Београд), електротехничар; пише кратке приче; живи у Барајеву.

Живковић Љиљана (1978, Грац), магистар немачког језика; пише приче, песме и романе на српском и немачком језику; објавила је романе „Артемије тврди да...” (2009) и „Ако је веровати Артемију” (2011); заступљена у више од седамдесет антологија на немачком и српском језику; награђивана у Србији и у Немачкој; живи у Београду.

Зенг Бранка (1955, Панчево), кројачки радник у пензији; пише поезију и прозу; објавила три збирке поезије: „Сунцокрет” (2010), „Михољско лето” (2011) и „Још искри у оку” (2014); сарађује с књижевним часописима; заступљена у зборницима поезије, прозе и прича; награђивана; живи у Панчеву.

Златановић Марковић Валентина (1970, Врање), доктор филолошких наука; пише кратке приче, поезију и прозу; објавила књиге: „Ако смо некад знали да волимо” (поезија, 2008), „Љубав — то си Ти” (поезија и проза, 2012), „Духовност у делу Исидоре Секулић” (монографија, 2013), „Стазама Фрогнера — лирски разговори са Исидором Секулић” (лирска проза, 2015), „Путовање” (лирска проза и цртежи Марије Шћепановић, 2017), „Стазама Фрогнера — лирски разговори са Исидором Секулић” (лирска проза, друго издање, 2019), „У пјесмама укрштених вјетрова — лирски разговори са Весном Парун” (поезија, 2019); награђивана; живи у Ужицу.

Зорнић Алма (1975, Зворник), пише кратке приче и приповетке; сарађује са часописима; заступљена у зборницима; живи у Сарајеву.

Исаковић Александра (1969, Ријека), дипломирани правник; пише кратке приче; заступљена у зборницима прича; награђивана; живи у Београду.

Јаковљевић Биљана (1973, Београд), професор историје; пише кратке приче; објављена прозна књига „Мица Мафија“ (2017); живи у Београду.

Јовановић М. Бранко (1960, Нови Сад), дипломирани инжењер електронике; пише кратке приче; заступљен у зборницима кратких прича; сарађује са часописима; живи у Новом Саду.

Јокић Перица (1962, Витина), дипломирани професор књижевности; пише кратке приче, сатиричне приче, афоризме, драме, романе; објавио четрнаест књига: „Паметнији попушта“ (афоризми, 1996), „Ти си мој геније“ (роман у балади, 1996), „Доручак за Ему“ (драма, 1997), „Тачно у подне“ (антологија радио афоризма, 1998), „Лифт“ (драма, 1999), „Причам ти причу“ (сатиричне приче, 2013), „Искуства Роберта Ниманија“ (сатиричне приче, 2014), „Огледи Роберта Ниманија“ (сатиричне приче, 2015), „Свемирски дневник“ (роман, 2015), „Строго за јавност : афоризми и закони“ (2016), „Изразито добре приче“ (сатиричне приче, 2017, 2018), „Сазнања Роберта Ниманија : Баш добре приче“ (2018), „Приче : избор“ (2018), „Периграми“ (2019); сарађује са часописима; заступљен у бројним зборницима и антологијама; награђиван; превођен на руски, енглески,

француски, македонски и словеначки језик; живи у Берама.

Касаи Наташа, филолог (српски језик и књижевност); објавила збирку поезије „Хоризонти“ (2019); сарађује са часописима; заступљена у зборницима; награђивана; живи у Новом Саду.

Копецки (Коречку) Бајић (1992, Загреб), дипломирала је на филозофском факултету; пише кратке приче, поезију и прозу; заступљена у зборницима; сарађује са часописима; вишеструко награђивана; живи у Сплиту.

Кордик Лидија (1977), дипломирани психолог; пише кратке приче; заступљена у зборницима кратких прича; живи у Шведској.

Костић Јелена (1983), професор српске књижевности; пише кратке приче; живи у Рашки.

Кравар Драган (1972, Панчево), електротехничар аутоматике; пише кратке приче; заступљен у зборницима; живи у Панчеву.

Лазаревић Дајана (1993), мастер професор језика и књижевности, преводилац; пише кратке приче, поезију и романе; објавила је три збирке песама и један роман; сарађује са бројним књижевним часописима; вишеструко награђивана у Србији и иностранству; члан је Удружења књижевника Белорусије; превела је петнаест књига.

Максимовић Владимир (1967), пише кратку прозу; објавио две књиге кратких прича „Завођење у слици и речи“ и „Перверзни брињантин“ и роман

„Екстремна исповест“; заступљен у зборницима прича; живи у Београду.

Максић Славица (1957), доктор психолошких наука; пише кратке приче, научне монографије, белетристику, путописе, песме; сарађује са часописима; заступљена у зборницима у земљи и окружењу; живи у Београду.

Манић Милан, самостални уметник; пише кратке приче и песме; објавио збирку прича и песама „Свете преврталице“ (2008); сарађује са часописима; заступљен у бројним зборницима; награђиван; живи у Панчеву.

Марин Б. Данко (1965, Сремска Митровица), пише кратке приче, поезију, сатиру, хаику, афоризме, политичке текстове и пратеће хаибуне; објавио три књиге: „Модрило неба“ (хаику збирка), „Тело ми је борбена машина“ (поетски триптих) и „Песме, пјесма и кафански зен“ (триптих песме и приче); заступљен у зборницима, монографијама; сарађује са часописима; превођен (хаику и песме); живи у Новом Саду и Мартинцима.

Маринковић Русија (1938, Зебинац, Владичин Хан), пише поезију и прозу за децу и одрасле; објавила је књиге: „Молим вас лепо“ (песме за децу, 2001), „Чаробни кључић“ (песме за децу, 2003), „Желим да вас чешће виђам“ (песме за децу, група аутора, 2003), „Чаролија“ (песме за децу, 2004), „Мермерни дворац“ (приче за децу, 2005), „Ципеле од маслачка“ (песме, 2005), „Учењак и дружина паметњака“ (прича за децу, 2007, 2008), „Све што знам о Ани“ (роман за одрасле, 2009),

„Стварчугела и остале ствари“ (песме за децу, 2011), „Изнад себе“ (роман, 2012), „Кога срећа сретне“ (роман, 2014), „Чик погоди“ (песме за децу — зоопиталице, 2015), „У понору ума“ (роман, 2016), „Жуљевито срце“ (песме, 2016), „Крилате песме“ (песме за децу — биљопиталице, 2017), „The flying alarm clock“ (приче за децу, 2018, САД); „Болалар учун хикоялар“ (2019, Узбекистан), „Волшепство“ (2019, Северна Македонија), као и више заједничких књига групе аутора; сарађује са часописима у земљи и иностранству; заступљена у зборницима у земљи и иностранству и у више антологија; вишеструко награђивана; превођена; члан је Удружења књижевника Србије; живи у Београду.

Марко-Мусинов Снежана (1958, Падина), студирала енглески језик и књижевност, административни техничар — компјутерски оператер; пише кратке приче, песме за децу и одрасле, афоризме, хаику, есеје, критичке осврте; објавила збирку песама „Заустављен ток“ (2018); заступљена у бројним антологијама и у преко шездесет зборника; сарађује са бројним часописима (штампаним и електронским); превођена на енглески, арапски, словачки; вишеструко награђивана; живи у Земуну.

Међедовић Алма (2002, Тузла, Босна и Херцеговина), ученица гимназије; пише кратке приче; сарађује са часописима; живи у Тузли.

Менче Кадинец, пише кратке приче и поезију; објавио три књиге поезију и једну књигу прича; заступљен у бројним зборницима и антологијама; живи у Прилепу (Северна Македонија).

Мијајловић Душан Адски (1953, Суви До, Блаци), пише кратке приче, прозу, поезију, приче и песме за децу, хаику, сатиру, књижевне приказе и новинске текстове; објавио збирке песама „Несаницом до истине“, „Једино признајем своје распеће“, „ОЧИГЛЕДНО“, збирке прича и приповедака „Калигула на кестеновом листу“, „Трошење сна“, „Трошење страха“, „Трошење (не)моћи“, „Рам за црно-беле слике“, збирке хаику поезије „Крчаг за росу“, „Стварност“, неколико жанровских новела и преко хиљаду и осамсто жанровских прича; заступљен у антологијама и зборницима; награђиван преко сто деведесет пута, највише за кратку причу и приповетку; живи у Нишу.

Миленковић Драгица (Књажевац), лекар; пише приче, песме и афоризме; заступљена у многим зборницима прозе и поезије (електронским и штампаним); сарађује са часописима; објавила књиге песама „Шапутања душе“ (2002) и „Завет“ (2018), књигу прича на дијалекту „Домишљарци“ (2018) и приредила позоришни комад „На прелу се вода замутила“ Светислава В. Илића (2019); вишеструко награђивана; живи у Минићеву.

Милетић Милица (1955, Вишеград), магистар менаџмента; пише прозу, поезију и прозу за децу; објавила књигу кратких прича „Људи који не постоје“ (2018); сарађује са часописима; заступљена у бројним зборницима и антологијама; превођена на енглески; вишеструко награђивана; живи у Сарајеву.

Милосављевић Верица, пише кратке приче; живи у Јагодини.

Милосављевић Љиљана (1952, Београд), архитектонски техничар; пише кратке приче и поезију; објавила књиге љубавне поезије „Постојбина срца“ (2007) и „Небо у реци“ (2013); сарађује са часописима у земљи и иностранству; заступљена у зборницима и антологијама, како домаћим тако и страним; превођена на енглески, француски, немачки, бугарски и пољски; вишеструко награђивана; живи у Смедеревској Паланци.

Мишовић Катарина (1974, Београд), дипломирани фармацеут; пише кратке приче; заступљена у зборницима прича; живи у Крагујевцу.

Морић Кинкел Един (1967, Чапљина), лекар; пише приче и песме (на српском и шпанском језику); објавио књигу поезије „Приче о сјенама“ (2015); заступљен у зборницима песама и прича; живи у Шпанији.

Мразовић Марко (пseudоним, 1976, Крагујевац), пише приче, афоризме, песме, романе, научну фантастику, хорор, детективске приче, конвенционалнине приче и хумор; објавио петнаест књига у електронском облику под више pseudонима; живи у Крагујевцу.

Муџезиновић Амра, библиотекар; пише кратке приче, поезију и прозу; дела су јој објављивана и награђивана у земљи и иностранству; живи у Шерићима (Босна и Херцеговина).

Мустафић Дино, пише кратке приче, живи у Сарајеву.

Николетић Мићуновић Бојана (1956, Београд), преводилац; пише кратке приче, афоризме, цртице, есеје, приче за децу; објавила: „Појмови — pseudонаучно дело“ (16 pseudонаучних текстова из области психо-

социологије са илустрацијама, 2002), „Градске приче“ (кратка проза, 2015), „Минти, Ноло и остали (мале приче о псима и мачкама, књига за децу, 2015), „Јесен/зима 2015/16“ (афоризми и слично, 2016), „Поза, пресек и став“, (кратке приче, 2016, електронско издање 2017, 2018), „Сањај, Марело“ (кратке приче, 2018, електронско издање 2018), „Шесторна штација“ (кратке приче, електронско издање, 2019); сарађује са часописима (афоризми); заступљена у зборницима прича и афоризама; живи у Београду.

Николић Дејан Крсман (1958, Богатић), пише кратке приче, поезију, прозу и афоризме; објавио збирку песама „Србија... скривена небеска тајна“ (2019); награђиван и похваљиван; заступљен у више десетина поетских зборника и неколико антологија домаћег песничтва; живи у Шапцу.

Николић Зоран Мали (1957, Ђакус код Прокупља), пише кратке приче, афоризме, поезију, поезију за децу и хаику; хаику објављивао у иностранству; заступљен у зборницима; награђиван; живи у Нишу и Ђакусу.

Новаковић Оља (1973, Херцег Нови), дипломирани професор књижевности; пише кратке приче, поезију и новеле; сарађује са часописима; заступљена у зборницима; живи у Подгорици.

Новковић Валентина (1973), професор руског језика и књижевности; пише поезију, кратке приче, бави се превођењем и писањем осврта; објавила збирке песама „Безвремено“ (2014) и „Кап на суш“ (2018); поезију објављује у штампаним и електронским часописима.

ма и листовима, као и у многим заједничким зборницима; песме су јој превођене на енглески, руски, пољски, македонски, узбечки и бангла језик; награђивана; члан Удружења књижевника Србије; живи Београду.

Османчевић Динко (1971, Бањалука), пише сатиричне, (научно) фантастичне, крими приче, афоризме, колумне; објавио збирку афоризама „Велики прасак“ (2019); сарађује са часописима; заступљен у антологијама и зборницима; вишеструко награђиван; живи у Бањалуци.

Охаши Драгица, илустратор; пише приче и песме, хаику, сатиру; заступљена у зборницима хаикуа и кратких прича; награђивана; живи у Јапану.

Павловић Јован Јона (1975, Краљево), наставник математике; пише кратке приче, есеје и песме; објавио књигу „Лаж епохе“ (2017); коаутор је књига: „Ко и како вреднује образовање у Србији“, „Колико коштају илuzioniје“, „Велики штрајк“, „Да се не заборави“; сарађује са бројним часописима; заступљен у зборницима и антологијама; награђиван; живи у Краљеву.

Палић Михајло, инжењер хране; пише кратке приче; заступљен у зборницима кратких прича; живи у Новом Саду.

Пантелић Новаковић Љиљана, дипломирани технолог; пише песме, приче, путописе, есеје, књижевне критике, приказе, кратке романе; сарађује са часописима; заступљена у око сто зборника; вишеструко награђивана за есеје, песме и путописе; живи у Београду.

Малешевих Јасмина (1962, Београд), ветеринар; пише кратке приче; објављене књиге: „Рођени из исте смрти“ (коаутор, поетски дијалог о љубави, 1990), „Скарабег“ (поезија у прози, 1992), „Адаме не љути се“ (проза, 2001), „Јади младог анђела“ (поезија, 2010), „Дневник урбане сирене“ (поетски роман, 2013), „Чарна шума“ (поезија у прози, 2014), „Мачкасте приче“ (књига за децу, 2015); заступљена у преко сто зборника, алманаха, књижевних часописа и антологија; члан је Удружења књижевника Србије; вишеструко награђивана; живи у Београду.

Перић Александра (1974, Београд), пише поезију и прозу; заступљена у зборницима.

Перлић Владана (1995, Бањалука), професор француског језика и књижевности; сарађује са часописима; заступљена у зборницима у региону и иностранству; поезија јој је превођена на француски, енглески, мађарски и хинди; награђивана; живи у Бањалуци.

Перовић Љубица (1958, Београд), наставник виолине; пише кратке приче и поезију; заступљена у бројним зборницима; награђивана за кратку причу; живи у Београду.

Петровић Братимир (1961), дипломирани политиколог; пише кратке приче и песме; сарађује са часописима; заступљен у бројним зборницима песама и прича; живи у Кладову.

Попадић Драган (1961, Зрењанин), дипломирани политиколог (новинарство); пише кратке приче, песме, афоризме, драме; објавио књиге: „Грчка трилогија“, „Свакодневно када мрем“, „Што се не би мјесец

јео“/„Sose luna ma te has“ (књига дечје поезије, заједно са Иваном Тоскићем), „Рјечник ромске душе“; сарађује са часописима; заступљен у зборницима; живи у Тивту.

Поповић Зора (1943, Гољак), дипломирани филолог; пише кратке приче и романе; објавила роман „Град низ брдо“ (2015), као и наставак истоименог романа „Град низ брдо 2“ (2018); заступљена у зборницима; сарађује са часописима; живи у Прокупљу.

Поповић Софија (1996, Шабац), студент филозофског факултета; пише кратке приче, поезију, кратку прозу и есеје; сарађује са часописима; заступљена у неколико домаћих, регионалних и међународних зборника; награђивана; живи у Новом Саду.

Радосављевић Душица, пише кратке приче, прозу и поезију; заступљена у зборницима и антологијама.

Радосављевић Никола (1994, Смедеревска Паланка), наставник немачког језика; пише кратке приче; сарађује са часописима; живи у Смедеревској Паланци.

Рајчевић Балша (1941, Београд), завршио примењене уметности и историју уметности; објавио је тридесет и две књиге; заступљен у више антологија и зборника; сарађује са часописима; вишеструко награђиван; члан Удружења књижевника Србије; живи у Београду.

Раонић Зоран (1956, Ђурђевића Тара), пише кратке приче, поезију, хаику, прозу и сатиру, а бави се и сакупљањем народних умотворина; објавио је седамнаест књига а неке од њих су: „Вилино коло“ (поезија, 1995), „Четири мијене“ (хаику, 1996), „Диоба ватре“

(поезија, 1997), „Други круг ватре“ (поезија, 1998), „Мјесец у крилу“ (хаику, 2000), „Иза бране“ (песме, 2001), „Око пјесме“ (песме, 2010), „Неко доба“ (избор поезије), „Зборник из Тарановине“ (приповетке, новеле, најкраће приче), „Бехар у змијарнику“ (кратке приче, 2009), „Тара и Тарани“ (монографија, у коауторству, 2014), „Чудновата воћка“ (коаутор, антологија пљеваљског афоризма), „Низ језик се оклизујући“ (афоризми и друге сатире); заступљен је у бројним зборницима, прегледима и антологијама, нашим и страним; члан редакција више листова и часописа; поезија му је превођена на енглески, грчки, руски, шпански, немачки, бугарски и македонски језик, хаику и на још десетак језика, афоризми такође на неколико језика; приредио је прву панораму црногорске хаику поезије, која је објављена и на словеначком; добитник бројних домаћих и међународних награда и признања; члан је Удружења књижевника Црне Горе; живи у Пљевљима.

Реџовић Магдалена (1974, Рума), професор српског језика и књижевности; пише кратке приче и песме; објавила збирку прича „Азбучница од ситница“ (2018); сарађује са часописима; заступљена у зборницима; живи у Костолцу.

Ристић Ивана (1967, Београд), преводилац, професор енглеског језика и књижевности, пише кратке приче; заступљена у зборницима кратких прича; живи у Београду.

Ристић Ј. Драган (1948, Ниш), професор немачког језика и књижевности; пише кратке приче, афоризме, поезију и хаику; објавио осам књига хаику поезије

„Из живота једног хаиђина“ (1995), „Бубице у глави“ (2000), „Пчела у целофану“ (2001), „Цврчак у саксији“ (2002) и друге, две књиге афоризама „Мисли — и не мисли“ (2008) и „Испод црте“ (2012), књиге кратких прича „Каљаче и катедрале“ (2003), „Вреди се помучити“ (2004), „Инсerti“ (коауторски, 2004), „ПреЗЕНТ Анегдоте“ (коауторски, 2006), „Ковачи своје среће“ (2010); превео, између осталог, и „Антологију најкраће немачке приче“; од 1996. године је главни уредник „Хаику новина“ из Ниша; хаику му је превођен на четрнаест језика; награђен са шездесет и три награде; живи у Нишу.

Ристић Стојановић Санда (1974, Београд), дипломирани филозоф; пише кратке приче, поезију, есеје и приказе; објавила је десет књига поезије, а неке од њих су: „Ноћ је праштање своје“ (2000), „Свитање је лет боје“ (2007), „Ноћи наше, услуга“ (2008), „Тишина разликује светлости“ (2010), „Облачна птица“ (2011), „Годишња доба речи“ (2012), „Измишљотина ватре“ (2013), „Осматрачница двадесет првог века“ (2019); заступљена у бројним зборницима и неколико антологија; сарађује са часописима; преводи поезију са енглеског; песме су јој преведене на енглески и француски језик; члан је Удружења књижевника Србије и Српског књижевног друштва; живи у Земуну.

Рукавина Јован (1959, Шабац), економиста; пише кратке приче, афоризме, песме, кратку медитативну и сатиричну прозу, чланке и есеје; објавио је књиге: „Везови“ (1989, медитативна проза и афоризми), „Победник“ (1995, спортски афоризми), „Друго полувреме“ (1998, спортске приче, записи, афоризми), „О томе

се (не) прича" (2002, сатиричне приче), „Пољима мака" (2003, песме), „Мали Париз" (1994), „Огледало душе" (2004, песме), „Трилинг асова" (2005, спортска монографија), „Дон Кихот је укротио ветрењачу" (2007, песме), „Један живот" (2007), „Песник Ник и песникиња Иња" (2007, песме), „Решење квадратне једначине" (2011, роман), „Ово би свака жена волела" (2011, песме), „Што те они не штампају : личан/ин — није од локалног значаја" (2013, цртице и записи), „Нова драма — драма XX века" (2013, драма), „Јужњаци — (Кад ће зора? Ноћ не волим!)" (2015), „Шабачка спортска размишљања" (спортски записи, песме и афоризми, 2016), „Андрићев тајанствени свет — О Иви Андрићу се прича — Моја је љубав велика као широки свет" (студија, 2016), „Браво Мирославе — Асоцијације приликом читања Крлежине књиге 'Заставе'" (студија, 2016), „50 година Чивијаде — Без чекања, молим" (2018); „При приче кренух твојим путем" (2019), „Рано је за мене : Пази да не заборавиш оловку!" (2019); сарађује са часописима; заступљен у зборницима; награђиван; живи у Шапцу.

Славковић Гордана (1964, Лукомир), професор српског језика; пише кратке приче; живи у Костолцу.

Софтић Амер, пише кратке приче.

Спасојевић Зоран (1949, Крагујевац), пише кратке приче, поезију, сатиру, драме, комедије; објавио књиге поезије: „Дар празнине" (1986) и „Глад" (1998), књиге кратких прича: „Одело за одлазак" (1997) и „Кратке приче без муке" (2003, 2006), књиге драма: трилогије „Америка има рупу" (2003), кратку драму „Резерват Србија" (2006), документарну комедију „Гаври-

лов Принцип“ (2008), љубавну комедију „Волиш ли ме, Јакове“ (2008) и лагану комедију „Мој човек“ (2010), књигу сатире „Ту зека пије воду“ (2008), као и књигу имејд арта „Мала ноћна пошта“ (2009); аутор је CD-ROM-а (дигиталне графике, књиге, текстови) „Циркус“ (2006); заступљен је у преко седамдесет антологија и зборника поезије, кратких прича, кратких драма и сатире; вишеструко награђиван; члан је Удружења драмских писаца Србије и Удружења књижевника Србије; живи у Крагујевцу.

Средановић Мирослав (1936, Вучија, код Требиња), дипломата у пензији; пише афоризме, песме и кратке приче; књиге афоризама „Сто и ниједан афоризам“ (2000), „Није смешно“ (2001), „Записи на кожи“ (2004), „Упадице“ (2007) „Смешна збиља“ (2010, 2011), „Нагазне мисли“ (2015) „Ренесанса без хуманизма“ (2017); „Крстареће мисли“ (2019); заступљен у зборницима, енциклопедијама и антологијама прича и афоризама; поезију објављивао у књижевним часописима; вишеструко награђиван; члан Удружења књижевника Србије; живи у Београду.

Станисављевић Властимир Шаркаменац (1941, Салаш код Неготина), магистар архитектуре; објавио тридесет и девет књига: „Грачаница после хиљаду година“ (збирка приповедака, 2003, 2008), „Учинила си се...“ (љубавно-еротска збирка поезије, 2001), „Тамна страна камена“ (збирка поезије, 2000), „Пањ“ (збирка поезије, 2001), „Ја Чарнојевић“ (рукописана збирка козовских песама), „Пето, српско јеванђеље“ (роман, 2004), „Сунцокрет“ (збирка поезије, 2008), „Узвишено почивају музе“ (збирка еротских приповедака, 2011),

„И Бог човек јесте“ (збирка поезије, 2001), „Мокрањчеви дани песмом пребирани“ (збирка песама у духу народне лирике, 2002), „Теорија рата“ (збирка пацифистичке поезије, 2004), „Жена од кованог гвожђа“ (збирка поезије о Ромима, 2005), „Уздане сенке“ (збирка приповедака руралне фантастике 2006), „Цигани се враћају са неба“ (песмарица и причарица ромска (водвиљ), 2017), „Сви нешто говоре песме уместо да их певају“ (збирка поезије, 2017), „Дунав“ (збирка поезије, 2017), „Келнска катедрала“ (збирка приповедака, 2018), „Храст као Христ, дрво прво“ (збирка поезије, 2018), и др.; заступљен у бројним нашим и иностраним антологијама; сарађује с бројним нашим и иностраним часописима; превођен на француски, руски, шведски и македонски језик; добитник бројних награда и земљи и иностранству; живи у Паризу и Београду.

Стевановић Тихомир (1965, Прибој), дипломирани правник; пише кратке приче, драме, романе; објавио књиге: „Балкански мол“ (роман, 2014), „Тајна и мале лажи“ (драма, 2014), „Тамо, куда ме мој Бог одведе“ (роман, 2018); „Човек на балкону“ (2020); сарађује са часописима; вишеструко награђиван за драму, романе и једном наградом за приповетке; живи у Младеновцу.

Стевовић Јована (2001), ученица; пише кратке приче; заступљена у зборницима прича; живи у Никшићу.

Сторић Анте (Шибеник), дипломирао на Академији драмске уметности; пише кратке приче; заступљен у зборницима; награђиван; живи у Шибенику.

Темуновић Соња (1966, Суботица), лекар; пише кратке приче; сарађује са часописима; заступљена у зборницима прича; живи у Палићу.

Теодор Стефан (1961, Колашин), пише кратке приче, прозу, романе, приповетке и сценарија; објавио књигу „Паланачки пси“ (2018); сарађује са часописима; заступљен у антологијама и зборницима; живи у Никшићу.

Тодор Зоран (1959, Смедеревска Паланка), академски сликар; пише кратке приче; заступљен у зборницима; живи у Смедеревској Паланци.

Томић Маја (1961, Београд), графички дизајнер; пише кратке приче; заступљена у зборницима кратких прича; живи у Београду.

Томић Татјана (1966, Градачац), библиотекар; пише кратке приче, поезију, хаику и књижевну критику; сарађује са бројним часописима; заступљена у више од седамдесет међународних зборника и антологија поезије и кратке приче у земљи, региону, Румунији и Аустралији; вишеструко награђивана; живи у Градачцу.

Ћитић Душан Леон (1985, Ужице), мастер-инжењер организационих наука; пише кратке приче и песме; објавио књигу кратке прозе „Бели хумор и црни бубрези“ (2018); сарађује са часописима; заступљен у више зборника; живи у Ужицу.

Ћитић Љиљана (1955, Ужице), наставник хемије и физике; пише приче и афоризме; сарађује са бројним часописима; заступљена у зборницима прича; живи у Ужицу.

Ђосић Ч. Милорад Ђоса (1939, Београд), дипломирани правник у пензији; пише кратке приче, афоризме, епиграме и сатиричне приче; заступљен у бројним зборницима прича, вишеструко награђиван; живи у Београду.

Урекар Марјан (1975, Нови Сад), доктор техничких наука, пише кратке приче; заступљен у зборницима; живи у Новом Саду.

Филиповић Илонка, дипломирани социјални радник, пише кратке приче, поезију за одрасле и децу; заступљена у зборницима; живи у Загребу.

Хрнцић Мидхат (1947, Кључ), виши књижничар; пише кратке приче, песме, епиграме, афоризме, загонетке, песме за децу, хаику, танке, игроказе, приповетке, бајке; објавио је 22 збирке стихова и прозе; заступљен у преко седамдесет зборника, избора и антологија; стихови су му превођени на енглески, немачки, италијански, румунски, словеначки, јапански; награђиван; живи у Санском Мосту.

Цакић Света (1957), економиста; пише кратке приче и песме; заступљен у зборницима; живи у Параћину.

Шолкотовић Снежана (1962, Кладово), професор разредне наставе; пише поезију и прозу; објавила је шеснаест књига за децу и одрасле: „Песма је мој живот“, „Од срца срцу“, „У знаку љубави — Сурове судбине“, „Извор живота“, „Кад проговори душа“, „Шапат ветра“, „Дечја заврзлама“, „Зврчка“, „Смицалице“ (двојезична збирка, српско-енглеска), „Хоризонти љубави/ Horizons of love“; заступљена у многобројним

зборницима и антологијама; песме су јој превођене на бугарски, енглески, арапски и македонски језик; награђивана у земљи и иностранству; сарађује са бројним часописима; живи у Корбову.

Штимац В. Наташа (1969, Винковци), службеник; пише кратке приче; заступљена у зборницима; живи у Сремској Митровици.

Шуковић Милорад (1961, Бојовић, Српска Црња), професор математике; пише кратке приче, поезију, романе; сарађује са часописима; заступљен у више зборника и антологија кратке приче и поезије; живи у Аранђеловцу.

НАЈКРАЋЕ ПРИЧЕ 2019
(Приредио Ђорђе Оташевић)
прво издање

<i>Рецензент</i>	Владимир Павловић
<i>Ликовно решење корица</i>	Дејана Јовановић
<i>Издавач</i>	„Алма“, Београд
<i>За издавача</i>	Ђорђе Оташевић
<i>Штампа</i>	„Пресинг“, Младеновац
<i>Тираж</i>	200
<i>ISBN</i>	978-86-7974-779-2

CIP — Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41—36(082.2)

Најкраће приче 2019 / (приредио Ђорђе Оташевић).
— 1. изд. — Београд : Алма, 2020 (Младеновац : Пресинг). —
199 стр. ; 21 см. — (Библиотека Савремена књижевност / [Ал-
ма, Београд] ; 343)

Тираж 200. — Аутори: стр. 175–199.

ISBN 978-86-7974-779-2

COBISS.SR—ID 23728521